

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Laula äänellä, jonka kuulen

Viittomien opetus viitotulle puheelle käännettyjen hittilaulujen kautta

Oona-Jemina Santala

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Huhtikuu 2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Oona-Jemina Santala	Sivumäärä 52 ja 23 liitesivua
Työn nimi Laula äänellä, jonka kuulen. Viittomien opetus viitotulle puheelle käännettyjen hittilaulujen kautta.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Outi Mäkelä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuuloliitto ry. Janne Autiosuo	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, millaiset asiat vaikuttavat viittomien oppimiseen kun opetusmateriaalina on viitotulle puheelle käännetty laulut. Tarkoituksena oli selvittää myös millaisin keinoin viitotulle puheelle käännettyjä lauluja ja niistä koostettua opetus-DVD:tä voi hyödyntää opetustilanteessa niin oppimisen kuin opettamisenkin näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyöni on tilaustyö Kuuloliitto ry:lle. Työni on toiminnallinen ja se sisältää kaksi produktia. Produktini ovat opetus-DVD, johon on tallennettu kaikki kääntämäni ja viittomani laulut sekä lauluvihko, johon olen kuvaillut kaikkien valitsemieni laulujen sanojen viittomat, kuten ne tuotetaan. Kuvailuissa en ole käyttänyt suomalaisen viittomakielen auki kirjoitusmenetelmiä. Laulut on käännetty viitotulle puheelle, mutta opetus-DVD:n avulla on tarkoitus opettaa viittomia, ei viitottua puhetta. Lauluvihko toimii tutkimateriaalina viittomien oppimisessa ja opettamisessa.</p> <p>Tavoitteenani oli työstää Kuuloliitto ry:lle sopiva opetusmateriaali, jota he voivat käyttää erilaisissa tilaisuuksissaan. Kaikki valitsemani kahdeksan laulua ovat suomalaisia hittilauluja. Opetusmateriaalin kohderyhmäksi olin alun perin ajatellut vain varhaisnuoria, mutta työn edetessä tulin siihen tulokseen, että tekemääni materiaalia voi käyttää muidenkin kohderyhmien kanssa, sillä laulut ovat Suomessa erittäin tunnettuja.</p> <p>Opinnäytetyön yhtenä tärkeänä lähdemateriaalina oli Kuuloliitto ry:n elokuussa 2011 järjestämä Varhaisnuorten leiri Pieksämäellä. Tällä leirillä opetin nuorille viittomia kääntämieni laulujen kautta ja kokeilin myös leirille tehdyn koe-DVD:n toimivuutta. Saamieni palautteiden perusteella pystyin tuottamaan laadukkaan opetusmateriaalin työn tilaajalle.</p> <p>Työni lähtökohta on pedagoginen ja se on huomioitu työni jokaisessa vaiheessa. Tämä näkökulma tulee hyvin esille muun muassa esitellessäni laulujen käännöksiin vaikuttaneita teemoja sekä vastauksissani tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Kuuloliitto ry:llä on ollut pulaa viittomien opetukseen liittyvästä opetusmateriaalista, joten työstämiäni tuotteita voidaan käyttää monin tavoin eri tilaisuuksissa. Myös viittomakommunikaatioiden opettajat saavat havaintojeni perusteella tietoa, kuinka käännetty laulut sopivat käytettäväksi opetustilanteissa. Edellä mainitut ovat vain muutama esimerkki siitä, kuinka opinnäytetyöni tuloksia ja tuotteita voidaan hyödyntää monipuolisesti eri tahoilla ja eri tavoilla.</p>	
Asiasanat Viittomat, opetus, viitottu puhe, digitaalinen oppimateriaali	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Oona-Jemina Santala	Number of Pages 52+23
Title Sing with the voice I hear. Teaching signs by songs which have been translated into signed Finnish.	
Supervisor(s) Outi Mäkelä	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Federation of Hard of Hearing/ Janne Autiosuo	
Abstract <p>The aim of this thesis work was to find out which kind of things affect learning signs when teaching material includes songs translated into signed Finnish. Another aim was to determine ways how to use translated songs and the edited DVD which includes all the signed songs in teaching by two different aspects: teaching and learning.</p> <p>My thesis is a commissioned work to the Finnish Federation of Hard of Hearing. The work is functional and it contains two products. The one is a teaching-DVD including all the songs I have translated and signed. The other one is a booklet including all the lyrics as well as descriptions how to create the signs I used. In these descriptions I have not used the same methods which are used in Finnish sign language. All the songs are translated in signed Finnish but the aim is to teach signs, not signed Finnish. The booklet acts as supporting material for learning and teaching.</p> <p>My goal was to create material which would fit into the Finnish Federation of Hard of Hearing's different events. The original target group was youngsters but currently I'm of the opinion that this material can be utilised with other groups also since the songs are well-known in Finland.</p> <p>One of the important sources was Youngster's camp in Pieksämäki in August 2011 by the Finnish Federation of Hard of Hearing. In this camp I taught signs to youngsters via translated songs. I also tested how the first version of DVD functioned in real situation. By the feedback that I got about my teaching methods and test-DVD I managed to create a high quality material to the orderer of my thesis.</p> <p>Pedagogic basis of my thesis is taken into account throughout the work. This aspect is especially emphasized when I introduce the themes which affected on translations as well as on my answers to research questions.</p> <p>The Finnish Federation of Hard of Hearing may utilize created products-in many ways in their events. Earlier the Finnish Federation of Hard of Hearing has not had enough educational material for sign teachings so I believe they can benefit a lot from created products. Also teachers of signed communications can make use of my thesis. They can find useful information how to fit translated songs in teaching.</p>	
Keywords Signs, teaching, signed Finnish, digital learning material	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	7
2.2 Työn tilaaja Kuuloliitto ry	8
2.3 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	10
2.4 Tutkimusmenetelmien esittely	11
2.5 Aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä	12
3 VIITOTUN PUHEEN KÄYTTÄJISTÄ	14
3.1 Huonokuuloiset	14
3.2 Kuuroutuneet	15
3.3 Sisäkorvaistutetta käyttävät	15
4 VIITOTTU PUHE	16
5 VIITOTUN PUHEEN JA VIITTOMAKIELEN ERO	18
6 OPETUSMATERIAALIN TEKOPROSESSI	20
6.1 Työn suunnittelu	21
6.2 Laulujen kääntäminen viitotulle puheelle	22
6.2.1 Viitotun puheen käyttösuositukset kääntämisen taustalla	23
6.2.2 Viittomavalinnat ja visuaalisuus	25
6.2.3 Muut käännöksiin vaikuttaneet teemat	32
6.3 Opetus–DVD:n tekninen toteutus	33
7 PRODUKTIEN HYÖDYNNETTÄVYYS VIITTOMIEN OPETUKSESSA	34
7.1 Vinkkejä opetus–DVD:n käyttöön opetustilanteessa	38
8 TULOKSET	40
9 POHDINTA	43
LÄHTEET	47
LIITTEET	52

1 JOHDANTO

”Ennen en osannut viittoa ollenkaan. Nyt osaan jo monia viittomia”

”Laulujen kautta oppii kuin itsestään”

(Nuorten kokemuksia Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leiriltä, jossa opetin viittomia kesällä 2011.)

Tämän opinnäytetyön aiheena on viittomien opetus viitotulle puheelle käännettyjen hittilaulujen avulla. Opinnäytetyöni toiseen produktiin (opetus–DVD) kuuluu kahdeksan omavalintaista Suomessa hyvin tunnettua poplaulua, jotka olen kääntänyt viitotulle puheelle. Opinnäytetyön tämän produktin tekemiseen isona osana kuului myös Pieksämäellä kesällä 2011 järjestetty Kuuloliiton Varhaisnuorten leiri, jossa olin kokeilemassa kääntämieni laulujen toimivuutta opetustilanteessa. Leirin kohderyhmänä olivat huonokuuloiset ja sisäkorvaistutteen saaneet nuoret. Leirillä huomasin, kuinka tärkeästä työstä on kyse, sillä havaitsin huonokuuloisten nuorten haluavan oppia viittomia. Opinnäytetyöni tuotteet on tehty suoraan Kuuloliitto ry:n opetuskäyttöön, sillä organisaatiolla ei ole ollut riittävästi materiaalia viittomien opetukseen.

Opinnäytetyöhöni sisältyy kaksi produktia. Ensimmäinen on opetus–DVD, johon on kuvattu kahdeksan viitotulle puheelle kääntämäni suomalaista hittilaulua. Toisena tuotteena on lauluvihko, johon olen kuvaillut kaikkien kääntämieni laulujen sanojen viittomat. Lauluvihkon tarkoituksena on olla opetus–DVD:n tukena erilaisissa Kuuloliitto ry:n opetustilanteissa. Jokaiseen lauluun on lisätty karaoketyylinen tekstitys, jonka myötä laulujen mukana on helppo viittoa. DVD:lle on lisätty myös tekstittömät versiot jokaisesta laulusta, jotta laulujen mukana voi viittoa tekstejä seuraamatta. Olen itse valinnut ja kääntänyt viitotulle puheelle jokaisen laulun. Laulut vaihtelevat tempoiltaan tarkoituksella, sillä halusin vaihtelevuutta ja haasteellisuutta opetuskäyttöön tulevalle produktille.

Opinnäytetyöni pääpaino on pedagogiikassa. Tuon esille asioita, jotka liittyvät viittomien oppimiseen ja opettamiseen käännettyjen laulujen kautta. Valitsemani laulut on käännetty viitotulle puheelle, joten työssäni esittelen myös aiheita tähän liittyen (muun muassa viitotun puheen käyttäjät sekä viittomakielen ja viitotun puheen eron),

mutta tutkimuskysymyksissäni keskityn tarkastelemaan produktien työstämistä ja opinnäytetyöprosessia pedagogisesta näkökulmasta.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä kappaleessa esittelen opinnäytetyöni taustoja. Opinnäytetyön idea tuli suoraan työn tilaajalta. Tämän kappaleen alaluvuissa kerron, mikä on toiminnallinen opinnäytetyö ja miksi olen itse valinnut sen. Esittelen myös työni tilaajan. Näiden lisäksi esittelen tutkimuskysymykseni sekä tutkimusmenetelmäni. Tuon esille myös opinnäytetöitä, jotka liittyvät aiheeseeni.

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Minun työni on toiminnallinen opinnäytetyö. Hanna Vilkkä ja Tiina Airaksinen (2003) kuvaavat toiminnallisen opinnäytetyön tavoittelevan ammatillisella alueella esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista tai opastamista. Tämä voi alasta riippuen kirjoittajien mukaan olla muun muassa ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje tai opastus. Kohderyhmä huomioon ottaen toteutustapana voi olla vaikkapa kirja, kansio tai DVD. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Opinnäytetyöhöni kuuluu kaksi produktia, jotka on kohdistettu ammattialalle. Opetus-DVD:tä hyödynnetään opetettaessa viittomia ja sen tueksi laatimani lauluvihko auttaa hahmottamaan paremmin, kuinka viittomat tuotetaan oikein. Hanna Vilkkä ja Tiina Airaksinen (2003) lisäävät, että opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen (Vilkkä & Airaksinen 2003, 10). Minun työni on ehdottomasti näitä edellä mainittuja. Opinnäytetyön aihe tuli suoraan työn tilaajalta (Kuuloliitto ry) ja tuotteet on toteutettu tilaajan käyttötarkoitukseen. Työstämälläni tuotteilla voidaan opettaa viittomia eritasoisille ryhmille, joten mahdollisesti tulevaisuudessa myös viittomakommunikaatio-opetuksia tekevät viittomakielentulkit voisivat hyötyä tuotteistani. Tuotteita on lisäksi helppo käyttää monipuolisesti, joten opettamisesta saadaan vaivattomasti käytännönläheistä ja haluttuun kohderyhmään sopivaa.

Toiminnallisen opinnäytetyön prosessi lähtee liikkeelle aiheen valinnalla. Opinnäytetyön tekijä voi ehdottaa aihetta itse jollekin työelämätaholle tai tekijä voi valita itseään kiinnostavan aiheen tilaajien ehdottamista vaihtoehtoista. Vilkkä ja Airaksinen korostavat, että aiheen täytyy motivoida työnsä tekijää, sen olisi hyvä olla ajankohtainen ja

jollain tavalla hyödyllinen tekijänsä urakehitykselle (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23). Viittomakielentulkinopinnoissani olen suuntautunut pedagogiikkaan, jonka kautta olen saanut valmiudet opettaa viittomakommunikaatioita, esimerkiksi tukiviittomia. Tämä Kuuloliitto ry:n tarjoama aihe oli kuin tehty minulle. Aihe on ajankohtainen, sillä ihmiset haluavat oppia viittomia muutenkin, kuin sanalistoista. Tästä työstä on hyötyä urakehitykselleni viittomakommunikaatioiden opettajana ja aihe ehdottomasti on motivoinut minua pohtimaan muun muassa, miten eri tavoin laulujen avulla voi opettaa ja miten oppijat kokevat tällaisen opetustavan.

Tavoitteenani oli tehdä opinnäytetyöstäni ennen kaikkea tilaajalle hyödyllinen. Halusin antaa tilaajalle konkreettista materiaalia, jota he toiminnassaan tulisivat tarvitsemaan. Tarkoitukseni oli tuottaa materiaalia, joka ei unohdu hyllyyn vuoden päästä. Näiden syiden valossa päädyin tekemään toiminnallisen opinnäytetyön, jossa kirjallisen pohdinnan lisäksi saa tuottaa käsillään enemmän ja näkyvämpää. Tämä kirjallinen pohdinta on opinnäytetyöni prosessikuvaus, jossa kerron työn etenemisen suunnittelusta valmiiden produktien luovuttamiseen tilaajalle. Tässä osuudessa analysoin myös työni luotettavuutta ja tekemiäni valintoja muun muassa käänösprosessiini liittyen.

2.2 Työn tilaaja Kuuloliitto ry

Kuuloliitto ry (aiemmin Kuulonhuoltoliitto ry) on kansalaisjärjestö, joka edistää huonokuuloisten asemaa ja oikeuksia. Se järjestää myös kuntoutuspalveluja. Kuuloliitossa on yli 16 000 jäsentä 90 yhdistyksessä eri puolella Suomea. Liiton kuntoutuskodit, keskustoimisto ja Kuulokeskus sijaitsevat Valkeassa talossa, Helsingissä. Kuuloliitolle on myös kahdeksan kuulopiiriä aluetoimistoineen. (Kuuloliitto 2010, 2.) Kuuloliittoon kuuluu yhteensä 88 paikallista kuuloyhdistystä. Lisäksi liittoon kuuluu kaksi valtakunnallista toimialayhdistystä. Ne ovat Suomen Tinnitusyhdistys ja Suomen Akustikusneurinoomayhdistys. (Kuuloliitto ry 2009a.) Suomen huonokuuloisten liitto perustettiin vuonna 1930. 26 vuotta myöhemmin, vuonna 1956, Järjestön nimi muutettiin Kuulonhuoltoliitoksi. Vuonna 2009 se vaihtui muotoon Kuuloliitto. (Kuuloliitto ry 2009b.)

Kuuloliiton päämääränä on kuulovammaiselle esteetön ja saavutettava yhteiskunta. Kuuloliitto tarjoaa toimintaansa kaiken ikäisille kuuroutuneille ja huonokuuloisille. Liitolta saa myös ajankohtaista tietoa kuuloasioista. Kuuloliiton toimintaan kuuluvat myös työkäisille, senioreille ja kuulovammaisille lapsille sekä heidän perheilleen suunnatut kuntoutukset. (Kuuloliitto ry 2010, 2.) Kuuloliiton Kuulokynnys-verkkosivuilta löytyy ajankohtaista tietoa esteettömän toimintaympäristön eri osa-alueista erityisesti kuulovammaisen näkökulmasta ajatellen. Sivusto tarjoaa tietoa muun muassa esteettömyydestä, kommunikaatiosta, tulkkipalvelusta ja kuunteluym-
päristöstä. (Kuuloliitto ry 2009c.)

Kuuloliitto ry on mukana myös kansainvälisessä toiminnassa. Liitto on jäsenenä seuraavissa kattojärjestöissä; Kuulovammaisten maailmanjärjestö (IFHOH), Euroopan kuulovammaisjärjestö (EFHOH), Nuorten kansainvälinen kuulovammaisjärjestö (IFHOHYP) sekä Nordiska Audiologiska Sällskapetissa (NAS). Myös pohjoismaisessa kuulovammaisjärjestössä (NHS) ja kuuroutuneiden pohjoismaisessa neuvostossa (VDNR, Vuxendövas Nordiska Råd) on Kuuloliitolla omat edustajansa mukana. (Kuuloliitto ry 2009d.)

Kuuloliitto ry:llä on myös tutkimustoimintaa. Liitto haluaakin lisätä tutkimustietoaan huonokuuloisten kokemuksista eri elämän osa-alueilta. (Kuuloliitto ry 2009e.) Kuuloliitto ry ja Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK) tekevät tiivistä yhteistyötä. Vuosittain Kuuloliitto ry tilaakin HUMAKilta esimerkiksi opinnäytetöitä. Opinnäytetyöni, *Laulu äänellä, jonka kuulen*, on sellainen. Tekemiäni tuotteita hyödynnetään Kuuloliitto ry:n eri tilaisuuksissa. Opinnäytetyöni ei lisää tutkimustietoa huonokuuloisten kokemuksista, mutta antaa niitä huonokuuloisille, sisäkorvaistutteen saaneille tai kellen tahansa viittomien oppimisesta kiinnostuneelle. Työstämieni tuotteiden avulla Kuuloliitto ry voi tehostaa ja kehittää palveluitaan (muun muassa viittomien opettaminen).

2.3 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli työstää työn tilaajan (Kuuloliitto ry) tarpeisiin soveltuva tuote. Toimeksiantona oli kääntää suomalaisia hittilauluja viitotulle puheelle ja tehdä näistä opetuskäyttöön tarkoitettu DVD. Tavoitteenani oli valita nuoria puhuttelevia lauluja, sillä alkuperäisessä toimeksiannossa työn kohderyhmäksi oli valittu varhaisnuoret. Tästä huolimatta koen, että valitsemani musiikkikappaleet eivät sulje mitään ikäryhmää kontekstista pois, sillä opetus-DVD:tä voi hyödyntää monin eri tavoin. Työni henkilökohtaisena tavoitteena minulla oli tarkastella itseäni viittomien opettajana Kuuloliiton järjestämällä Varhaisnuorten leirillä elokuussa 2011.

Kuuloliitto ry:lle tästä tekemästani työstä ja sen tuotteista on konkreettista hyötyä, sillä olen työstänyt heille heidän tarkoituksiinsa soveltuvan opetus-DVD:n. Tekemieni tuotteiden (DVD ja lauluvihko) avulla Kuuloliitto ry:n työntekijöiden on helppo opettaa viittomia valitsemalleen kohderyhmälle. DVD:tä voi käyttää monella tavalla, joten sitä voi hyödyntää eri kohderyhmille sopivaksi. Kappaleessa 7 (Produktien hyödynnettävyys viittomien opetuksessa) kerron enemmän monipuolista käyttötavoista. Lauluvihko tukee viittomien opetusta ja oppimista. DVD:n ja lauluvihkon avulla voi opettaa opettajajohtoisesti tai niistä voi opiskella myös itsenäisesti viittomia.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

- Millaiset asiat vaikuttavat viittomien oppimiseen laulujen kautta? Tuon esille havain-
toja siitä, mitkä seikat vaikeuttavat ja mitkä helpottavat viittomien oppimista.
- Millaisin eri tavoin voi opettaa viittomia kun opetusmateriaalina on käännetyt laulut?
- Millaisia asioita täytyy huomioida, kun käyttää opetustarkoitukseen tekemääni
DVD:tä?
- Mikä työstämissäni tuotteissa on hyvää opettamisen ja toisaalta myös oppimisen
kannalta?

2.4 Tutkimusmenetelmien esittely

Opinnäytetyöni tulosten keräämisen taustalla on havaintojeni lisäksi kolme tutkimusmenetelmää; kysely, osallistuva havainnointi ja avoin haastattelu. Käytin tutkimusmenetelmiäni elokuun 2011 Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leirillä ja tammikuun 2012 Kuuloliitto ry:n järjestämissä työntekijöilleen suunnatuissa opetushetkissä. Päädyin valitsemaan useamman menetelmän hyödyntämisen, jotta aineiston saaminen olisi kattavampaa.

Toteutin elokuun 2011 Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leirillä kyselyn, jolla halusin selvittää mahdolliset puutteet ja ongelmakohdat liittyen opinnäytetyöni tuotteeseen (DVD) sekä viittomis- ja opetustyyliini. Tämän opinnäytetyön lopussa on liite kyselylomakkeesta (Liite 3). Päädyin käyttämään kontrolloitua kyselylomaketta. Uusitalon (1995) mukaan tämä tarkoittaa, että tutkija jakaa kyselylomakkeet itse (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 191). Halusin toteuttaa kyselyn leirin aikana, sillä leirin jälkeen postitse lähetetyt kyselyt eivät olisi mahdollisesti tuottaneet samaa vastaajaprosenttia, joka nyt oli 100 otoksen ollessa 40. Otos koostui leiriläisistä ja leiriohjaajista. Tein kyselylomakkeesta selkeän ja muotoilin kysymykset yksinkertaisiksi, jotta vastaajien olisi mahdollisimman helppo vastata vain kysyttyyn asiaan. Kysymyksiä oli yhteensä seitsemän (7).

Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leirillä hyödynsin myös toista tutkimusmenetelmää. En halunnut kerätä aineistoa vain kyselylomakkeen muodossa, vaan halusin tehdä sen myös havainnoimalla. Tutki ja kirjoita – kirjassa kerrotaan havainnoin suurimpana etuna olevan, että sen kautta voidaan kerätä suoraa ja välitöntä tietoa esimerkiksi ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 208). Tavoitteenani olikin kerätä tällaista suoraa ja välitöntä tietoa muun muassa tuotteihini liittyen. Elokuun 2011 leirillä olin passiivisen osallistujan havainnoijan roolissa. Tutki ja kirjoita – kirjan kirjoittavat selventävät osallistuvan havainnoin tarkoittavan sitä, että tutkittaville tehdään alustan alkaen selväksi tutkijan olevan ryhmässä havaintojen tekijänä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 212). Leirillä en kuitenkaan tuonut leiriläisille esille, että tarkoitukseni oli havainnoida, kuinka he oppivat viittomia, sillä en halunnut luoda heille suorituspainetta, mikä olisi voinut vaikuttaa lopputulokseen. Päädyinkin passiiviseen havainnointiin eli havainnoin, mutta kerroin pro-

sessistani vasta sen päätyttyä. Puhdasta osallistuvaa havainnointia suoritin kuitenkin Kuuloliitto ry:n työntekijöiden opetushetkissä, joiden alussa toin osallistujille selväksi fokukseni.

Kuuloliitto ry:n tammikuussa 2012 olleissa opetushetkissä halusin havainnoin lisäksi kerätä aineistoa lisäksi haastattelujen avulla, jotta aineisto olisi vieläkin kattavampi. Tarkoituksenmukaisesti en päätenyt laatimaan kyselylomaketta, sillä sellaisen olin toteuttanut jo elokuun leirillä. Päädyinkin avoimeen haastatteluun, tarkemmin vapaaseen haastatteluun. Tämän tutkimusmenetelmän tarkoituksena on selvittää haastatteltavien käsityksiä ja ajatuksia keskustelun puitteissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 204). Opetushetkien päätteeksi haastattelin paikalla olleilta tuntemuksia, ajatuksia ja kokemuksia liittyen tekemiini opetusmateriaaleihin ja niiden käyttöön.

2.5 Aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä

Tämän opinnäytetyön lähdekirjallisuutena minulla on ollut kääntämiseen, opettamiseen ja oppimiseen liittyvää materiaalia. Aihettani lähellä olevia opinnäytetöitäkin on julkaistu jonkin verran. Esittelen niitä seuraavassa muutamia. Kaikki esittelemäni opinnäytetyöt löytyvät Ammattikorkeakoulujen julkaisuarkisto Theseuksesta, www.theseus.fi. Viitotusta puheesta ja huonokuuloisuudesta on julkaistu artikkeleita monilta eri tahoilta. Muun muassa Kuuloliitto ry:n Internet-sivuilla (www.kuuloliitto.fi) on luettavissa julkaisuja ja raportteja näihin liittyen. Musiikin kautta opettamisesta ja musiikin hyödyntämisestä opetustilanteessa löytyy myös artikkeleita. Niihin voi tutustua esimerkiksi Kotimaisen artikkeliviitetietokanta ARTOn sivulla (arto.linneanet.fi).

Opetusmateriaalia ja sen työstämistä ovat opinnäytetöissään tuoneet esille muun muassa Arto Karttunen (2008) sekä Marjo Rantonen ja Saara Lumatjärvi (2010). Karttunen työ (Opetusmateriaalin suunnittelu ja valmistus erityisopetukseen) on valmistunut Jyväskylän ammattikorkeakoulusta vuonna 2008. Se käsittelee selkokielen opetusmateriaalin tekemistä kiinteistöalan erityisopiskelijoille. Karttunen on tuottanut työssään selkokielistä, kuvallista ja audiovisuaalista opetusmateriaalia. (Karttunen 2008, 2.) Rantonen ja Lumatjärvi puolestaan ovat pohtineet työssään ”Käenlaulu

kuulostaa.. punaiselta”: audiovisuaalisen opetusmateriaalin kääntäminen ja kuvaileminen suomalaiselle viittomakielelle käännöksen lähtötekstin ja kohdetekstin ekvivalenssia, kuvailun eri menetelmiä ja käännösprosessia (Rantonen & Lumatjärvi 2010, 2). Opinnäytetyö on valmistunut Kuopion Humanistisesta ammattikorkeakoulusta vuonna 2010.

Laulujen käännösprosessia ovat tuoneet esille opinnäytetöissään muun muassa Kirsi Torkkeli (2011) ja Anni Kervinen sekä Laura Hurme (2010). Torkkeli käänsi omaan opinnäytetyöhönsä (Kymmenen virttä kouluun, Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1-2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puheelle) kymmenen virttä ja pohtii työssään, millainen on hyvä virren käännös. Käännösten ympärille Kirsi Torkkeli työsti myös Multimodaalisen opetuspaketin. (Torkkeli 2011, 2.) Tämä opinnäytetyö on valmistunut Helsingin Humanistisesta ammattikorkeakoulusta vuonna 2011. Anni Kervinen ja Laura Hurme tutkivat työssään laulujen kääntämistä ja tulkkausta asiakasnäkökulmasta. Tekijöiden käännös- ja tulkkausmuotoina olivat viittomakieli, viitottu puhe ja hybridikäännös. Tekijät halusivat lisäksi kartoittaa, mitkä eri asiat vaikuttavat tulkattujen laulujen seuraamisen mielekkyyteen. (Kervinen & Hurme 2010, 2.)

Opinnäytetyöhöni kuuluu opetusmateriaali aivan kuten Arto Karttusen ja Marjo Rantosen & Saara Lumatjärven työhönkin. Olen työssäni käsitellyt osittain samoja asioita kuin hekin. Työni yhtenä ulottuvuutena on laulujen kääntäminen. Sama lähtökohta on myös Kirsi Torkkelin ja Anni Kervisen & Laura Hurmeen töissä. Nämä kaksi opinnäytetystä ovatkin olleet omassa työssäni tärkeinä taustatietoina. Lisäksi työni tietopuustana on ollut Susanna Bussman-Virran ja Päivi Mäen vuonna 2011 valmistunut opinnäytetyö: Opettajuus viittomakielen tulkin kokemana. Työ käsittelee viittomakielen tulkin opettajuutta merkityksellisenä ja moniulotteisena kollektiivisen ja persoonallisen identiteetin vuorotteluna (Bussman-Virta & Mäki 2011, 2). Vaikka opinnäytetyöni ei käsittelekään opettajuutta, on Bussman-Virran & Mäen työ ollut minulle hyvänä taustamateriaalina.

3 VIITOTUN PUHEEN KÄYTTÄJISTÄ

Tämä opinnäytetyö on suunnattu viittomakielialalle mutta myös heille, joilla ei ole aikaisempaa viittomistaustaa tai konkreettista tietoa viitotusta puheesta ja sen käyttäjästä. Esittelenkin tässä luvussa yleisimmät viitotun puheen käyttäjäryhmät.

3.1 Huonokuuloiset

Heli Koivu kirjoittaa vuonna 1999 teoksessaan Kaikenkuuloisille! – Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa huonokuuloisten olevan suurin ryhmä kuulovammaisten laajasta ryhmästä (Koivu 1999, 7). Muun muassa ikäänntyminen vaikuttaa kuulon huonontumiseen. Sirpa Laurén (2006) kuvailee huonokuuloisen henkilöksi, jolla on kuulonvaja. Laurén jatkaa, että huonokuuloisen voi tarvita apunaan kuulokojetta, kaikki eivät sitä tarvitse. Hän tarkentaa, että kuulokojeen avulla äänistä voidaan saada vahvempia silloin, jos tilassa kaikuu tai siellä on paljon hälyä. (Laurén 2006, 199.) Viita (1998) täsmentää vielä, että mikäli tilassa on induktiosilmukka, joka ei ota vastaan hälyääniä, saattaa kuulokojeen käyttäjä kuulla kojeensa T-asennolla äänet erinomaisesti. Tällöin tilassa oleva Induktiosilmukka välittää vain induktioon kiinnitetyn mikrofoniin tulevat äänet vastaanottajalle. (Laurén 2006, 199.)

Lyhyesti huonokuuloisten ryhmän määritelmän voisi tiivistää seuraavalla tavalla: huonokuuloisten kommunikointitapana on puhe. Heidän kuulemisensa apuvälineenä on usein kuulokoje. Huonokuuloiset saavat puheesta selvää huulilta lukua apuna käyttäen. (Koivu 1999, 7.) Huulilta luvusta huonokuuloisen saa siis tukea kuulemiseensa.

3.2 Kuuroutuneet

Toinen ryhmä, joka saattaa käyttää kommunikoinnin apuvälineenään viitottua puhetta ovat kuuroutuneet. Sirpa Laurén (2006) kuvaa artikkelissaan Kielen sisäinen tulkkaus, joka löytyy teoksesta Käden käänteessä, kuuroutuneen olevan henkilö, joka on menettänyt kuulonsa puheen oppimisen jälkeen (aikuisena). Laurén jatkaa, ettei kuuroutunut saa selvää puheesta edes kuulokojeen avulla, mutta he saattavat kuitenkin kuulla erilaisia ääniä. Laurén täsmentää vielä, että jos henkilön kuulon alenema on yli 85 dB ja/tai puheenerottamiskyky on alle 50 %, hän on kuuroutunut. (Laurén 2006, 200.)

Kuten huonokuuloinen, kuuroutunutkin kommunikoi puheella. Sirpa Laurén (2006) kuitenkin huomauttaa kuuroutuneen käyttämän äänenvoimakkuuden saattavan olla joskus sopimaton muuhun ääniympäristöön (liian voimakas tai hiljainen), sillä he eivät voi saada palautetta puheestaan tai äänenvoimakkuudestaan kuulonsa avulla. Laurén tarkentaa vielä, ettei kuuroutuminen yleensä aiheuta minkäänlaisia ongelmia puheen tuottamisessa, mutta sen vastaanottaminen saattaa olla usein vaikeaa, joskus jopa mahdotonta. (Laurén 2006, 200.)

Kuuroutuneiden määritelmän voisi jälleen tiivistää Heli Koivun (1999) tekstissä esiintyvin sanoin. Koivu kirjoittaa kuuroutuneen äidinkielen olevan puhuttu kieli (esimerkiksi suomen kieli). Kuuroutunut saattaa hyötyä viitotun puheen käytöstä ja kuuroutuneen henkilön kommunikoinnin apuna voi eri tilanteissa ollakin viitotun puheen tulkki tai kirjoitustulkki. (Koivu 1999, 7.)

3.3 Sisäkorvaistutetta käyttävät

Sisäkorvaistute on eräs kuulon apuvälineistä. Sisäkorvaistutetta käyttävistä ei voi suoranaisesti puhutella yhtenä viitotun puheen käyttäjäryhmistä, mutta he saattavat kuitenkin hyötyä viitotusta puheesta kommunikoinnissaan. Sheppard (1997) kirjoittaa, että sisäkorvaistutteesta käytetään myös nimitystä implantti (engl. cochlear implant). Laite muuttaa ääneen sähköiseksi ja välittää sen sisäkorvan kautta kuulohermoon.

Sisäkorvaistute on kehitetty henkilöille, joille tavallinen kuulokoje ei tuota riittävästi apua. (Kurki & Takala 2002, 44.) Arja Kurki ja Marjatta Takala kirjoittavat vuonna 2002 artikkelissaan Tekniset apuvälineet kommunikoinnin tukena teoksessa Kieli, kuulo ja oppiminen, että jos lapsella havaitaan vaikea kuulovamma, yhä useammin mietitään sisäkorvaistutteen mahdollista käyttämistä. Päätös lapselle leikkauksessa laitettavasta sisäkorvaistutteen on tehtävä melko varhain lapsen elämässä, sillä mitä nuorempana hän istutteen saa, sitä hyödyllisempi laite voi olla. (Kurki & Takala 2002, 44.)

Sirpa Laurénin (2006) mukaan myös aikuisille voidaan laittaa sisäkorvaistute. Sisäkorvaistutteen saaneet aikuiset ovat kuuroutuneita tai vaikeasti kuulovammaisia. Laurén huomauttaa, ettei sisäkorvaistute palauta kuuloa. Jos koje ei ole päällä, henkilö on samassa tilanteessa, kuin ennen laitteen saamistakin, eli vaikeasti huonokuuloinen tai kuuroutunut. Sisäkorvaistutteen saaneiden aikuistenkin lukumäärä kasvaa Suomessa koko ajan. (Laurén 2006, 200.)

Sisäkorvaistute vaikuttaa jokaisen käyttäjän kuuloon ja kuulemiseen eri tavoin. Yksi saattaa hyötyä kojeen käytöstä erittäin paljon, eikä näin tarvitse arkeensa viittomien käyttämistä. Toiselle taas koje ei tuota yhtä suurta apua, joten hän saattaa tarvita kommunikointinsa tueksi esimerkiksi viitottua puhetta. Kolmas voi identifioitua viittomakielisiin kojeestaan huolimatta, jolloin hän kommunikoi viittomakielellä.

4 VIITOTTU PUHE

Lea Härmä ja Minna Pelkonen kirjoittavat teoksessaan Viitotun puheen oppikirja viitotun puheen määritelmän seuraavasti. Viitottu puhe on menetelmä, jonka avulla kuuroutunut tai vaikeasti huonokuuloinen voi saada selvää puhekielestä eli äidinkielestään. Kuuroutuneella tarkoitetaan henkilöä, joka on menettänyt kuulonsa puheen oppimisen jälkeen. Viitottu puhe perustuu puheeseen, puhutun kielen sanajärjestykseen ja rakenteeseen. Käytettäessä nimitystä ´viitottu puhe´ korostetaan, että menetelmä liittyy puheeseen. Myös muissa kielissä (esimerkkeinä englanti ja ruotsi) voidaan

käyttää menetelmää samoin periaattein, sillä sopivien viittomamerkkien avulla selkeytetään sanoja huulilta luvun tueksi. Viitotun puheen vastaanottamisen edellytyksenä on siis selkeästi artikuloitu puhe. Perustana on sopivan viittomavastineen ja puhekielen sanan löytäminen. (Härmä & Pelkonen 1992, johdanto.)

Viitottu puhe on siis kommunikaatiomenetelmä, joka tukee huulilta lukua. Viitottua puhetta käytettäessä puheen nopeus yleensä hidastuu ja selkiytyy. Tässä kommunikaatiomenetelmässä käytetään viittomakielen sormiaakkosia, viittomia ja lisäksi osaa viittomakielen kieliopillisista rakenteista. Kaikkia viittomakielen ominaisuuksia ja rakenteita ei voida kuitenkaan käyttää, sillä viitottu puhe perustuu suomenkielisen puheen (tai huulion) ja viittomien samanaikaiseen tuottamiseen. Viitotulla puheella kommunikoidessa on syytä muistaa viittomien rauhallinen ja selkeä tuottaminen sekä hitaampi puhetempo, sillä ne helpottavat viestin vastaanottamista. Viitotun puheen vastaanottajat seuraavatkin kommunikointitilanteessa aina enemmän huuliota kuin viittomia, siksi on tärkeää muistaa selkeä huulio ja artikuloida sanoissa myös loppupäätteet. (Laurén 2006, 215–216.)

Viitotun puheen määritelmässä esiintyy tärkeä termi: huulio. Sillä tarkoitetaan koko näkyvää artikulaatioelimistöä (huulia, kieltä, leukaa ja hampaita). Käsitteellä huulilta lukeminen tarkoitetaan koko artikulaatioelimistön liikkeiden seuraamista. Huulioluku ja huulilta luku ovat kaksi eri termiä. Ne eroavat toisistaan siinä, että huulioluku sisältää sekä visuaalisen että auditiivisen informaation. Siihen sisältyy myös tilanteeseen, ilmeisiin sekä kielioppiin ja kielen rakenteeseen liittyvä informaatio. (Kuuloliitto ry 2009f.)

Kirjallisuuteen tutustuessani, havaitsin, että viitottu puhe on määritelty eri tavoin lähteestä riippuen. Myös käsitteen käyttö vaihteli. Osassa kirjallisuudesta käytettiin termiä viitottu puhe, toisessa viitottu suomi. Mia Fast ja Esa Kalela (2006) olivat tutkimushankkeessaan (Viitottu puhe suomalaisessa kuulovammaisuutta ja erityispedagogiikkaa koskevassa kirjallisuudessa) huomanneet viitotusta puheesta käytettävän myös ilmaisuja simultaaniviittominen ja totaalikommunikaatio (Fast & Kalela 2006, 9). Eräässä teoksessa havaitsin, että viitottu puhe oli määritelty pidgin-kieleksi (Takala 2002, 34).

5 VIITOTUN PUHEEN JA VIITTOMAKIELEN ERO

Viitottu puhe ja viittomakieli termeinä saattavat usein sekoittua keskenään. Ne eroavat kuitenkin suuresti toisistaan, niin käyttäjiensä kuin kielioppinsakin myötä. Kaisa Vaara erottelee vuonna 2001 tekemässään tutkielmassaan viitotun puheen ja viittomakielen eron seuraavasti. Viitottu puhe ei ole itsenäinen kieli. Viitottu puhe on kehitetty kommunikaatioapuvälineeksi ja se noudattelee puhekielen sanajärjestystä mahdollisimman paljon. Rissanen (1985) selventää, että viittomakieli taas on itsenäinen kieli ja sillä on oma sanajärjestyksensä. (Vaara 2001, 4.)

Jokaisella maalla on omat viittomakielensä. Ne eroavat toisistaan artikulaatiossa, viittomien taivutuksissa ja sanajärjestyksissä, samalla tavalla kuin puhututkin kielet eri maiden välillä. Viittomakielissä on myös alueellisia murre-eroja. Viittomakielet ovat syntyneet luonnollisesti ja ne muuttuvat koko ajan. Ne saavat vaikutteita puhutuista ja kirjoitetuista kielistä sekä muista viittomakielistä. (von Tetzchner & Martinsen 2002, 22.) Päivi Lappi ja Anja Malm (2005) huomauttavat, että viittomakielet eivät kuulu puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiomenetelmiin, koska ne ovat kuurojen äidinkieliä sekä puhuttujen kielten veroisia kieliä. Lappi ja Malm lisäävät viittomakieliä olleen olemassa mahdollisesti yhtä kauan kuin puhuttujakin kieliä. Suomalainen viittomakieli on myös tunnustettu Suomessa lainsäädännön avulla Suomen laissa vuonna 1995. (Lappi & Malm 2005, 39.) Suomen perustuslain 17§ 3. mom. todetaan, että: ”Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin: ”Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.” (Suomen perustuslaki 2000). Monissa muissa maissa viittomakieltä ei ole vielä tunnustettu kieleksiksi.

Viittomakielen tuottamisessa ilmeet ja eleet ovat tärkeässä roolissa. Pelkkien viittomien tuottaminen ei riitä, sillä tarvitaan visualisuutta ja eläytymistä. Viittomakielessä myös toistetaan asioita, viitotussa puheessa ei. Viittomakielisessä tekstissä toistaminen selkeyttää viestiä ja auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa. Viitotulla puheella kommunikoidaessakin voidaan paikantaa asioita viittomatilaan, jotta tekstistä saadaan selkeämpää. On kuitenkin tärkeää huomioida, että viitotun puheen vastaanottaja ei välttämättä hahmota tilankäyttöä yhtä visuaalisesti kuin viittomakielinen vastaanotta-

ja, joten se on viitotussa puheessa vain ilmaisun tarkentava elementti, ei kieliopillinen asia. Viittomakielessä ilmeillä ja eleillä on suuri vaikutus kielenkäyttöön. Niitä voi hyödyntää myös viitotussa puheessa, mutta täytyy muistaa, että viitotussa puheessa huulion täytyy olla tarkka ja selkeästi luettavissa. Näin ollen ylimääräisiä päänliikkeitä ja ilmeitä on syytä välttää. Ilmeillä on kuitenkin myös kieliopillinen merkitys viitotussa puheessa esimerkiksi kysymyslauseita ilmaistaessa. (Laurén 2006, 217–218.)

Yksinkertaisuudessaan voisi tiivistää, että viittomakielellä ja viitotulla puheella on yhteistä vain sormiaakkoset ja viittomat. Sirpa Laurén (2006) kirjoittaa, että viitotussa puheessa sormiaakkosia käytetään paljon enemmän kuin viittomakielessä. Viitotussa puheessa sormiaakkosilla ilmaistaan muun muassa sellaisia sanoja tai paikkojen ja henkilöiden nimiä, joille ei ole olemassa sopivaa viittomavastinetta. Kuuroutuneiden tai huonokuuloisten voi kuitenkin olla vaikeaa vastaanottaa sormitusta, sillä kommunikaatiotilanteessa henkilön pitäisi nopeasti siirtyä seuraamaan ja lukemaan sormitusta viittomien seuraamisen sijaan. Tämän takia sormituksen alku- tai loppuosa voi jäädä ymmärtämättä, joka puolestaan johtaa viestistä jää jotain ymmärtämättä. Viitotua puhetta käyttävät ovatkin toivoneet, että sormituksen asemesta viitotussa puheessa käytettäisiin sormiaakkosviestintää. Siinä vain sanan alkukirjan sormitetaan ja sana artikuloidaan selkeästi suomenkielisessä huuliossa. (Laurén 2006, 218.)

Tuija Pulli (1993) kertoo, että viittomakielessä käytetään kolmiulotteista tilaa. Viittomakielessä nähdään ja tuotetaan samanaikaisia viestejä. Viittomakielestä löytyy neljä erilaista osatekijää, jotka vastaavat sanojen foneemeja (puhuttuja äänteitä). Nämä osatekijät ovat käsimuodot eli sormien asennot, viittomien paikat, viittomien liike ja kämmenen suunta. Pelkät viittomat eivät kuitenkaan vielä riitä viittomakielen tuottamiseen, vaan kuten aiemmin olen maininnut ilmeillä ja eleillä on viittomakielessä merkityksensä. Eleet ja ilmeet viittomakielessä vastaavat merkitykseltään puhuttujen kielten äänensävyjä. Myös vartalon ja suun liikkeet ovat kieliopillisia tekijöitä. Viittomilla saattaa olla kaikki samat yllämainitut osatekijät, mutta erilaisella suun tai vartalon liikkeellä viittoman merkitys voi olla täysin eri. (Pulli 1993, 72.)

6 OPETUSMATERIAALIN TEKOPROSESSI

Tähän lukuun olen erittelyt kappaleet työn suunnittelusta, laulujen käännösprosessista ja opetus–DVD:n teknisestä toteutuksesta. Laulujen käännöksissä olen vahvasti pohtinut pedagogiikan näkökulmaa ja tuonkin sitä esille perustellessani muun muassa viittomavalintojani. Alaluvussa 6.3 kerron, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet DVD:n tekniseen toteuttamiseen.

Opetus–DVD:n perustana oli hyvin tehty suunnitelma tuotteelle. Työn suunnittelusta kerron alaluvussa 6.1. Tarkoituksena oli alun perin, että varhaisnuoret olisivat itse valinneet laulut. Halusin heidän toivomiaan kappaleita, sillä ensisijainen tavoite oli valmistaa tuote nuorille, jotka haluavat oppia viittomia. Sainkin muutamia ehdotuksia, mutta tiukan aikataulun takia minun oli vaikutettava päätökseen, jotta sain aloitettua käännösprosessini. Olenkin siis valinnut suurimman osan DVD:n lauluista itse. Laulujen valinnassa pidin mielessäni koko ajan kohderyhmän, nuoret. Jokainen kappale kuuluu nuorisomusiikki-genreen, mutta näin jälkikäteen ajateltuna olisin voinut ottaa mukaan lauluja myös muista kategorioista. Tämä siitä näkökulmasta, että opetus–DVD:tä ei ole suunnattu vain nuorille. Laulut ovat kuitenkin hyvin tunnettuja Suomessa ja ne ovatkin saaneet paljon soittoaikaa esimerkiksi radiossa, joten uskon, että moni on ainakin kuullut valitsemani laulut. Näin ollen työstämäni produktia voi käyttää opetusmateriaalina monipuolisesti ja erilaisten kohderyhmien kanssa, sillä luulen niiden olevani monille jo entuudestaan osittain tuttuja.

Opetus – DVD:n tueksi olen tehnyt myös lauluvihkon. Siihen olen auki kirjoittanut kaikkien valitsemieni laulujen sanat siinä muodossa kun ne tuotetaan käsillä. Auki kirjoittamiseen en ole hyödyntänyt viittomakielen viittomien auki kirjoitusmenetelmiä, sillä opinnäytetyöni on kohdistettu myös heille, joilla ei ole tuntemusta viittomista. Lauluvihkoon olenkin siis selittänyt sanallisesti, kuinka viittomat tuotetaan, millä orientaatiolla ja millaisin liikkein. Olen pyrkinyt kuvaamaan tuottamisen niin tarkasti, että myös viittomakielialaa tuntematon voisi oppia viittomia lauluvihkon ja opetus–DVD:n avulla itsenäisesti.

6.1 Työn suunnittelu

Opinnäytetyöprosessini lähti liikkeelle jo keväällä 2011 tehdystä opinnäytetyösuunnitelmasta, johon laadin alustavaa aikataulua työn etenemisen vaiheista. Suunnitelmaan oli kirjattuna valmiiden tuotteiden luovuttaminen tilaajalle marraskuussa 2011. Loin itselleni hyvän toimintasuunnitelman, jotta pysyisin aikataulussa ja saisin tarvittavat prosessin osat koottua yhteen aikataulun puitteissa. Opinnäytetyöprosessi eteni vaiheittain laulujen käännöksien niin sanotuista raakaversioista tuotteiden luovuttamiseen ja kirjallisen raportin valmistumiseen. Myös produktit tuotettiin vaihe vaiheelta tehden ensin koeversioita ja saatujen palautteiden perusteilla niistä muokattiin toimivia, ehjiä kokonaisuuksia lopullisiin tuotoksiin.

Työn suunnittelu lähti liikkeelle hyvästä aikataulutuksesta. Kesällä 2011 aloitin laulujen käännösprosessin, sillä tarkoituksena oli kuvata elokuun 2011 Pieksämäen Varhaisnuorten leirille koe-DVD, jossa olisi tallennettuna muutama valitsemistani lauluista. Koe-DVD:lle suunniteltaisiin myös taustat ja karaoketekstit. Elokuun leiriltä halusin saada palautetta tästä DVD:n testiversiosta, jotta lopullisesta tuotteesta tulisi paras mahdollinen. Leiriltä saatujen palautteiden ja havaintojen perusteella lähdin työstämään laulukäännöksiäni uudelleen kohti virallista produktia.

Ennen lopullisen DVD:n työstämistä oli saatava Teostolta varmistus musiikkien lisäämiseen tuotteeseen. Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry. on musiikin kustantajien, sovittajien, säveltäjien ja sanoittajien tekijänoikeusjärjestö (Teosto 2007a). Teostolta tarvitsee luvan muun muassa silloin, kun tekijänoikeuksilla suojattua musiikkia käytetään julkisissa tiloissa tai äänitallenteilla (Teosto 2007b). Kaikki valitsemani kahdeksan laulua olivat tekijänoikeussuojanalaisia. Työni tilaaja, Kuuloliitto ry. järjesti luvat ja kustannukset Teoston kanssa. Minun kustannettavakseni jäi DVD:t sekä lauluvihkokansiot.

Lopullisten tuotteiden (DVD ja lauluvihko) oli määrä valmistua marraskuussa 2011 oleviin Kuuloliitto ry:n pikkujouluihin. Viittomani laulut kuvattiin syyskuussa 2011. Halusin DVD:stä sekä sisällöllisesti että teknisesti parhaan mahdollisen, joten DVD:n tekniseen toteuttamiseen varattiin riittävästi aikaa. Teknisiin asioihin sain ulkopuolista apua. Laulujen kuvausten jälkeen lähdin työstämään opetus-DVD:n tueksi suunnitel-

tua lauluvihkoa. Tavoitteenani oli saada vihkoon kuvattua viittomien tuottaminen selkeästi ja riittävän yksityiskohtaisesti, jotta myös alaa tuntematon voisi hyödyntää tekemiäni materiaaleja. Lauluvihko on tarkoitettu tukimateriaaliksi silloin, kun DVD:ltä on vaikea tarkasti hahmottaa viittomien tuottamistapa ja -suunta.

Valmiit produktit luovutin opinnäytetyöni tilaajalle marraskuussa 2011 suunnitellun aikataulun mukaisesti. Opinnäytetyöni tuotteiden aikataulussa valmistumiseen vaikuttivat tarkkaan harkitussa aikataulussa pysyminen ja teknillisessä puolessa saamani ulkopuolinen apu. Tätä opinnäytetyön kirjallista raporttia työstin tuotteiden luovuttamisen jälkeen. Tekemääni opetus–DVD:tä ja käännettyjen laulujen toimivuutta viittomien oppimisessa sekä opettamisessa kokeiltiin Kuuloliitto ry:n työntekijöille järjestetyissä tilaisuuksissa tammi-helmikuun 2012 vaihteessa. Tehtäväni näissä tilaisuuksissa oli havainnoida, kuinka opetus–DVD:tä voi käytännössä hyödyntää opetustilanteissa. Tilanteiden jälkeen haastattelin osallistujilta lyhyesti heidän mielteitään tuotteista ja niiden käyttömahdollisuuksista. Tekemiäni havaintoja analysoin luvussa 7 (Produktien hyödynnettävyys viittomien opetuksessa).

6.2 Laulujen kääntäminen viitotulle puheelle

Opinnäytetyöni laulujen ”kääntämiskielenä” on viitottu puhe, ei viittomakieli. Viitotun puheen työryhmä julkaisi vuonna 2003 viitotun puheen käyttämisen suositukset. Nämä suositukset toimivat yhtenä lähdemateriaalina lauluja kääntäessäni. Humanistisesta ammattikorkeakoulusta on vuonna 2008 valmistunut opinnäytetyö, joka käsittelee vuoden 2003 laadittujen suositusten päivittämistä. Vuonna 2003 laaditut suositukset ovat tämän raportin liitteenä sivuilla 59 ja 60, sillä juuri nämä suositukset olivat laulujen kääntämisessä minulla lähdemateriaalina. Vuonna 2008 ilmestyneen opinnäytetyön tuloksia olen myös käyttänyt käännöksieni tukena sekä työni tulosten analysoinnin taustana.

Seuraaviin alalukuihin olen eritellyt teemoja, jotka minun tuli ottaa huomioon lauluja kääntäessäni viitotulle puheelle. Käännöksiä työstäessäni fokusoin ajatukseni vahvasti pedagogiikkaan, sillä laadin opetus–DVD:lle tallennettavia lauluja. Opetus–

DVD:n tarkoituksena on opettaa ja oppia mahdollisimman paljon viittomia, joten oli erittäin tärkeää, että valitsen laulun tekstiin ja sanojen merkitykseen pohjautuvia viittomia.

6.2.1 Viitotun puheen käyttösuositukset kääntämisen taustalla

Kuten aiemmin mainitsin, lauluja kääntäessäni viitotulle puheelle viitotun puheen käyttösuositukset vuodelta 2003 olivat minulla lähdemateriaalina. Käyttösuosituksissa oli kuitenkin muutamia kohtia, jotka eivät mielestäni vastaa sitä mallia, johon olen viitotun puheen käyttämisestä esimerkiksi tulkkauksessa tottunut. Näissä risitiitaisissa kohdissa tutkin, mitä Mia Hämäläinen, Katariina Jauhiainen ja Tanja Ristimäki olivat saaneet opinnäytetyöhönsä (Viitotun puheen suositusten päivittämistarpeen arviointi) vuonna 2008 selville. Näiden havaintojen, omien kokemusteni ja Kuuloliitto ry:n työntekijän Sirpa Laurénin kanssa käytyjen keskustelujen kautta valitsin käännösteni rakenteen. Käännösteni rakenteeseen on vaikuttanut vahvasti myös opettamisen ja oppimisen näkökulma. Työstämäni opetus-DVD:n avulla on tarkoitus oppia ja opettaa viittomia mahdollisimman paljon, siksi olenkin viittonut useassa laulussa enemmän viittomia, kuin mitä suositukset määrittävät. Seuraavassa esittelen niitä viitotun puheen suositusten kohtia, joissa olen päätenyt tekemään erilaisia käännösratkaisuja kuin mitä suosituksissa tuodaan esille.

Viitotun puheen käyttösuosituksissa sanotaan, ettei toteavaa olla-verbiä viitota lainkaan, se ilmaistaan vain huuliossa. Laulujen käännöksiini olen päätenyt kuitenkin viittomaan jokaisen olla-verbin, sillä kyseessä on opetusmateriaali ja halusin viittomissani lauluissa ilmaista oppijalle mahdollisimman monta viittomaa. Yhdessä valitsimistani kappaleista olen jättänyt viittomatta olla-verbin. Tämä kappale on Haloo Helsinki Vieri vesi vieri. Laulun kertosäkeessä lauletaan: *Vieri, vesi, vieri/ mä oon rikki, mä oon pieni/ mä oon irrottanut kädet kaiteesta*. Kertosäe on hyvin nopeatempoinen, joten katsoin parhaimmaksi jättää toteavan olla-verbin ilmaisematta. Mikäli olisin sen viittonut, olisi viittomia ollut mahdollisesti vaikea erottaa toisistaan ja näin ollen käännöksen intensiteetti sekä oppimiskokemus olisivat kärsineet. Käännöksissäni tämän

laulun kohdan olen viittonut VIERI + VESI¹ (Suvi 913) + VIERI/ MINÄ RIKKI (Suvi 423), MINÄ PIENI (Suvi 58)/ MINÄ IRROITTA KÄDET KAITEESTA.

Toinen asia, jota en ole viittonut suositusten mukaan on omistusliite. Suosituksiin on määritely, että omistusliite tulisi viittoa ennen pääsanaa, esimerkiksi OMA (Suvi 45) + AUTO (Suvi 406) (autoni). Viitottu puhe on kuitenkin kommunikaatiomenetelmä, joka tukee huulilta lukua (Lauren 2006, 215), joten mielestäni oli parempi käyttää laulujen käännöksissä omistusliitettä vasta pääsanana jälkeen. Tätä ajatusta tukivat myös muun muassa tulkkausharjoittelusta saamani kokemukset sekä Viitotun puheen suositusten päivittämistarpeen arviointia käsittelevä opinnäytetyö (2008), sillä tekijätkin ovat arvioineet työhönsä, että omistusliite OMA (Suvi 45) tulisi viittoa pääsanana jälkeen. Tekijät ovat huomanneet myös, että mikäli omistusliite viitotaan pääsanana edellä, viittomat eivät tue suomenkielistä huuliota. (Hämäläinen & Jauhiainen & Ristimäki 2008, 49.) Omistavan olla-verbin käännös näkyy esimerkiksi valitsemassani Jenni Vartiaisen Missä muruseni on - laulun kohdassa: *Pediltäni taivas näkyy*. Laulussa viiton: SÄNKY (Suvi 821) + OMA (Suvi 45)+ TAIVAS (Suvi 68) + NÄHDÄ (Suvi 781).

Viitotun puheen ollessa siis suomenkielistä huuliota tukeva kommunikaatiomenetelmä olen käyttänyt lauluissani myös persoonapronominien kohdalla erilaista käännöstapaa. Suositusten mukaan persoonapronominin tulisi viittoa ennen verbiä, esimerkiksi MINÄ + JUOSTA (Suvi 413) + KOTI (Suvi 161) (juoksen kotiin). Tämä käännöstapa ei kuitenkaan tue huuliota, joten samasta syistä kuin omistavan olla-verbin suhteen olen päättänyt käännöksissäni viittomaan persoonapronominin verbin jälkeen. Tämä on havaittavissa esimerkiksi Jenni Vartiaisen Missä muruseni on - laulussa: *Ilma, jota hengitämme samaa ilmaa on*, jossa viiton: ILMA (Suvi 264) + HENGITTÄÄ (Suvi 985) + ME (Suvi 788) + SAMA (Suvi 826) + ILMA (Suvi 264) + ON (Suvi 250). Näitä edellä mainitsemaani kolmea suositusten kolmea kohtaa lukuun ottamatta olen pyrkinyt käännöksissäni noudattamaan suosituksia.

¹ Viittomakielen verkkosanakirja Suvista löytyneet viittomat on merkitty: VESI (Suvi 913). Merkinnän puuttuessa kyseistä sanaa ei ole löytynyt verkkosanakirjasta. Sanan perässä oleva numero viittaa viittoman sanakirjassa olevaan artikkelinumeroon.

Kääntämäni laulut ovat osa opetusmateriaalia, joten olen tarkoituksella halunnut viittoa lauluissa mahdollisimman paljon. Tällä tavalla olen saanut tuotua esille viittomia monipuolisesti ja uskonkin, että tämän asian valossa tekemäni opetusmateriaalin avulla voi oppia paljon viittomia. Lähes jokaisen sanan viittomisen taustalla ovat siis puhtaasti pedagogiset ajatukset. Siksi onkin tärkeää huomioida, ettei viittomiseni malli ole täysin verrannollinen siihen, kuinka viitottua puhetta arkikäytössä tai tulkauksilanteessa käytettäisiin.

6.2.2 Viittomavalinnat ja visuaalisuus

Laulujen käännöksissäni visuaalisuudella on ollut tärkeä osa. Halusin luoda opetusmateriaalia, jossa intensiteetti säilyy koko ajan. Tahdoin tehdä materiaalista mahdollisimman kiinnostavan esimerkiksi viittomavalinnoillani ja erilaisilla visuaalisilla tehokeinoilla. Eroja viitottujen ja puhuttujen kielten välillä ovat visuaalisuus ja auditiivisuus (Stenroos 2008, 95). Viittomakieli etenkin on erittäin visuaalista ja esimerkiksi viittomatilankäyttö asioiden visualisoinnissa on yksi tärkeä kieliopillinen asia. Tavoitteenani oli tuoda visuaalisuutta ja tilankäyttöä myös viitotulle puheelle kääntämiini lauluihin, sillä tällä tavalla halusin saada käännöksiini enemmän ulottuvuutta. Tilankäyttö pohjautuu aina viittojan näkökulmaan ja välittää vastaanottajalleen viittojan oman näkökulman kerrottaviin asioihin tai tapahtumiin (Vivolin-Karén & Lehtonen 2005, 12).

Laurén (2006) ohjeistaa, että viitottua puhetta käyttäessä tulisi valita viittomia, jotka löytyvät oppi- ja sanakirjoista, sillä huonokuuloiset ja kuuroutuneet saattavat opiskella viittomia erilaisista oppikirjoista eikä heillä välttämättä ole mahdollista oppia niitä ympäristöltään. Viittomia valitessa tulisi ottaa huomioon myös suomenkielisen huulion ja viittoman suomenkielisen vastineen merkityssisältö, ja etenkin se, että ne vastaavat tai ovat lähellä toisiaan. (Laurén 2006, 216–217.) Näihin asioihin olen laulujen käännöksiä tehdessäni pyrkinyt.

Käännösprosessin aikana pohdin pitkälti laulujen sanoitusten merkitystä ja ennen kaikkea niitä olen katsojalle halunnut välittää. Käännöksissäni olen pyrkinyt dynaamiseen ekvivalenssiin eli olen tavoitellut käännöksilläni katsojalle samanlaisia reaktioita

kuin lähtöaineistossa (Hytönen & Rissanen 2006, 17). Käännöksissäni esiintyy myös muutamia viittomavariaatioita. Variaatioilla kielellisessä merkityksessä tarkoitetaan erilaisia tapoja ilmaista asiaa. Variaatio vaikuttaa kaikilla kielen eri tasoilla ja on havaittavissa esimerkiksi viittomien valinnoissa. (Vivolin-Karén & Lehtonen 2006, 7.) Viittomavariaatioita olen käännöksissäni käyttänyt muun muassa silloin, kun olen halunnut erottaa viittomia toisistaan tai olen selkeästi halunnut tuoda esille viittoman suomenkielistä merkitystä. Alla olevilla kuvilla havainnollistan käyttämiäni viittomavariaatioita. Kuvat ovat niin sanottuja ”screen shotteja” tekemästäni opetusmateriaalista.

KUVA 1. Happoradio: Puhu äänellä jonka kuulen. Viittoma vesi.

KUVA 2. Haloo Helsinki: Vieri vesi vieri. Viittoma vesi.

Kuvassa 1 olen kääntänyt suomenkielen sanan VESI viittomalla MERI (Suvi 1116). Taustalla on laulun sanoman merkitys. Laulussa lauletaan; *olet syvää vettä*, joka mielestäni kuvastaa merivettä, ei juotavaa vettä, joka viitottaisiin VESI (Suvi 913) kuvan 2 osoittamalla tavalla. Haloo Helsingin kappaleessa lauletaan myös vedestä; *Vieri vesi vieri*. Tähän käännökseen päädyin kuitenkin valitsemaan VESI (Suvi 913) viittoman, sillä suomenkielen vesi-sanaa ympäröi sanat vieri, vieri, jotka olen kääntänyt samoilla käsimuodoilla kuin MERI (Suvi 1116) –viittomassa. Haloo Helsingin kappaleessakaan ei tarkoiteta varmastikaan vierivällä vedellä juotavaa vettä, mutta halusin selkeästi erottaa viittomia toisistaan, joten päädyin käyttämään viittomaa VESI (Suvi 913). Mikäli olisin viittonut käännökseeni laulun merkityksen, olisi käännökseen tullut kolme samanlaista viittomaa yhteen eikä monipuolisten viittomien oppimisfokus olisi toteutunut.

Kaikki viitotulle puheelle kääntämieni laulujen viittomat ovat suomalaisen viittomakielen viittomia. Suomalaisessa viittomakielessä voi yhdelle suomenkielen sanalle löytyä useita eri viittomavaihtoehtoja riippuen sanan merkityksestä. Kahden kääntämäni laulun kohdalla minun tuli erityisesti pohtia suomenkielen sanojen merkityksiä ja sopivia viittomavalintoja. Toinen lauluista oli Happoradion Puhu äänellä jonka kuulen, jossa lauletaan: *sanoilla jotka ymmärrän/runoilla jotka käsitän*. Suomenkielessä sanoilla ymmärtää ja käsittää on lähes sama merkitys. Myös Synonymisanakirja määrittelee nämä käsitteet lähes samoiksi (Synonymisanakirja 2003, 190 & 479). Työni vahvana tavoitteena on saada oppijalle käyttöön mahdollisimman paljon uusia viittomia, joten tarkoituksenmukaisesti käytin käännöksessäni tässä laulussa kahta eri viittomaa. Käännöksessäni viiton: SANA (Suvi 887) + OS.² + YMMÄRTÄÄ/ RUNO (Suvi 886) + OS. + KÄSITTÄÄ.

Toinen lauluista, joissa suomenkielen sanan merkitystä ja sopivan viittoman valintaa pohdin, oli Apulanta – yhtyeen Pahempi toistaan – kappale. Yhtye laulaa: *Eikä niitä tekemättömiksi saa*. Laulun saada – verbillä ei kuvata mielestäni minkään asian konkreettista saamista, joten suomalaisen viittomakielen SAADA (Suvi 430) ei olisi sopinut tähän yhteyteen, se olisi päinvastoin rikkonut käännöksen merkitystä. Näin ollen päädyin ratkaisemaan tämän laulun kohdan viittomalla: EI + OS. + PERUUT-

TAA (Suvi 645) + EI VOI (Suvi 721)². Viittoma EI VOI kuvastaa, että jotakin asiaa ei voida tehdä. Mielestäni tämä viittoma sopi kontekstiin. Alla olevista kuvista on nähtävillä edellä mainitsemani viittomaratkaisut.

KUVA 3. Happoradio Puhu äänellä jonka kuulen. Viittoma ymmärtää.

KUVA 4. Happoradio Puhu äänellä jonka kuulen. Viittoma käsittää.

² Viittomakielen verkkosanakirja Suvista löytyneet viittomat on merkitty: EI VOI (Suvi 721). Merkinnän puuttuessa kyseistä sanaa ei ole löytynyt verkkosanakirjasta. Sanan perässä oleva numero viittaa viittoman sanakirjassa olevaan artikkelinumeroon. Merkintä OS. viittaa sanojen osoittamiseen viittomatilassa.

KUVA 5. Apulanta Pahempi toistaan. Viittoma Ei voi.

Laulujen käännösprosessini aikana minun oli mietittävä myös polysynteettisten viittomien käyttöä, sillä kaikille suomenkielen sanoille ei ole suomalaisessa viittomakielessä viittomavastinetta. Polysynteesi tarkoittaa, että muodostetaan uusi viittoma su-lauttamalla toisiinsa sidonnaisia sanojen merkityksiä (Jantunen 2003, 72). Polysynteettisten viittomien käyttämistä esiintyy PMMP- yhtyeen Lautturi – kappaleen käännöksessäni. Laulun lyriikoissa on kohta: *Viekää minut sinne missä hän on/ tumman virran ääreen/Viekää minut vielä hänen luokseen*. Suomalaisessa viittomakielessä ei ole viittomia suomenkielen sanoille *ääreen* ja *luokse*, sillä ne ovat hyvin tilannesidonnaisia viittomia ja voidaan viittoa kuvailun kautta monin eri tavoin. Käännöksiä tehdessäni pohdin, kuinka nämä kaksi suomenkielen termiä voisi kääntää niin, että ekvivalenssi säilyy. Molempien termien kohdalla päädyin käyttämään kaksikäristä viittomaa ja mahdollisimman visuaalista ratkaisua. Ääreen – termiä viittoessani vasen käteni ilmentää ikään kuin virtaa ja oikea käteni ihmistä, joka viedään virran ääreen. Luokse – sanan kohdalla molemmat käteni ilmentävät ihmisiä, joista toinen tulee toisen viereen (*viekää minut vielä hänen luokseen*). Liitteenä olevista kuvista on nähtävissä viittomavalintani.

KUVA 6. PMMP Lautturi. Viittoma ääreen.

KUVA 7. PMMP Lautturi. Viittoma luokseen.

Laulujen käännöksiin tavoitteenani oli lisätä visuaalisuutta myös tilankäytön keinoin. Tilankäyttö tarkoittaa asioiden paikantamista viittomistilaan. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että ne tarkoitteet, jotka eivät ole viittojan näköalueella, voidaan paikantaa (ikään kuin sijoittaa) viittomatilaan. Paikannusta voi ilmentää osoituksilla tai sijoittamalla viittoma haluttuun kohtaan viittomatilassa. Tarkoitteet, joita paikannetaan voivat olla abstrakteja asioita tai konkreettisia esineitä. (Vivolin-Karén & Lehtonen 2004, 15.) Paikannusta olen käyttänyt viittomien selkeästi esille tuomiseen, jotta viittomia voisi oppia tekemäni materiaalin avulla mahdollisimman paljon. PMMP – yhtyeen laulussa yhtyeen jäsenen laulavat: *se verkkainen ja tyyni virta on*. Suomenkielen termit verkkainen ja tyyni tarkoittava lähes samaa, joten halusin käännöksiini erottaa sanat

viittoen toisistaan. Halusin tehdä eron sanojen välille vielä tilankäytönkin keinoin. Verkkainen termin olen kääntänyt yhdellä viittomalla, mutta termiin tyyni olen lisännyt vielä etuliitteen tekemään eroa vieläkin selvemmäksi. Seuraavissa kuvissa ovat viittomavalintani.

KUVA 8. PMMP Lautturi. Viittoma verkkainen.

KUVA 9. PMMP Lautturi. Viittoma tyyni. Osa 1.

KUVA 10. PMMP Lautturi. Viittoma tyyni. Osa 2.

Kaikkien kääntämieni laulujen sanat ovat tämän työn liitteenä.

6.2.3 Muut käännöksiin vaikuttaneet teemat

Laulukäännöksiä työstäessäni käännösvalintoihin vaikuttaneita asioita olivat siis visuaalisuus, laulujen sanoman merkitys, ja sen suhde suomenkielisiin käsitteisiin ja niiden merkityksiin ja edelleen viittomavalintoihin, sekä viitotun puheen käyttösuosituksset. Näiden lisäksi olen pohtinut käännösprosessissani myös muita käännöksiin vaikuttaneita teemoja, kuten ei-manuaalisia kielen rakenneosia sekä kappaleiden instrumentaaliosuuksia. Havaitsin käännöksiä tehdessäni saman kuin Tuula Pulli (1993); eleet ja kehonkieli ovat aitoja ilmauksia, joiden avulla voi useasti viestiä enemmän ja syvällisemmin kuin vain sanoilla (Pulli 1993, 70).

Kielen käyttöön liittyvillä ei-manuaalisilla rakenneosilla tarkoitetaan niitä viittoman osia, joita ei tuoteta käsin. Näitä ovat huulio, vartalon ja pään liikkeet sekä ilmeet. Huulion käyttö voidaan jakaa kahteen ryhmään: viittomakielinen huulio ja suomenkielisen sanahahmon mukainen huulio. Viittomakielisellä huuliolla ei ole yhdistäviä tekoja puhutun kielen sanahahmon kanssa vaan huuliollinen ilmaisu liittyy täysin viittomakieleen tai viittomaan. Suomenkielistä sanahahmoa mukailevassa huuliossa taas tuotetaan äänettömästi suomenkielinen sana. (Vivolin-Karén & Lehtonen 2004, 31.) Laulujen käännökseni on viitottua puhetta, jolloin selkeällä huuliolla on tärkeä merkitys, joten käännöksissäni ei esiinny lainkaan viittomakielistä huuliota. Olen erit-

täin tyytyväinen opetus–DVD:llä lauluissa näkyvään selkeään huuliooni. Lauluja pysyy materiaaalilta seuraamaan periaatteessa ilman ääntä, sillä huulioni on hyvin selkeä. Huulion lisäksi myös muut ei-manuaaliset rakenneosat ovat opetusmateriaalisani selkeästi tuotettuja. Pään liikkeitä olen käyttänyt harkitusti, sillä liiallinen pään heiluminen vaikeuttaa muun muassa huulilta lukua. Käännöksissäni vartalon liikkeet ovat tehokeinoja intensiteetin säilyttämiseksi. Minulle on ollut tärkeää tuottaa tilaajalle kiinnostava opetusmateriaali, jota halutaan käyttää kerta toisensa jälkeen. Tämän asian varmistamiseksi olen tavoitellut käännöksiini visuaalisia, silmää miellyttäviä käännösratkaisuja.

Laulujen instrumentaaliosuudet mietityttivät minua käännösprosessini aikana. Halusin välittää katsojalle myös lähdemateriaalin tunne-elämyksiä yksittäisten viittomien lisäksi. Tavoitteenani oli, ettei intensiteetti katoa missään vaiheessa, vaan jokainen laulu olisi alusta loppuun mielenkiintoinen, innostava ja katsojalleen miellyttävä. Instrumentaaliosuuksissa en vain seiso paikallaan, vaan eläydyn musiikkiin ja yritän jakaa materiaalin käyttäjälle kappaleen tunnetilaa.

6.3 Opetus–DVD:n tekninen toteutus

Opetus–DVD:n tekniseen toteuttamiseen sain ulkopuolista apua Kuuloliito ry:n kanssa yhteistyötä tekevältä Roni Tattarilta. Oma tietoteknillinen osaamiseni ei olisi riittänyt työstämään ulkoasultaan laadukasta tuotetta, joten Tattarin apu oli korvaamaton. Taustoja, tekstitysten värejä, vaatetusta ja DVD:n valikkoja pohdin yhdessä Tattarin ja tilaajan puolen ohjaajani, Janne Autiosuon kanssa. Autiosuon mielipiteet ja ajatukset DVD:n ulkoista asioista olivat tärkeitä, jotta tuotteesta pystyttiin muokkaamaan juuri tilaajan tarpeisiin ja mieltymyksiin sopiva.

Laulujen kuvauspaikkana oli Kuuloliito ry:n tilat. Laulujen kuvauksista, editoinneista ja muista teknillisistä asioista vastasi Roni Tattari. Ennen kuvaushetkiä Autiosuo ja Tattari olivat säätäneet sinisen taustakankaan ja valaistuksen oikeanlaiseksi. Kuvauksen jälkeen Tattari editoi tallennukset ja lisäsi lauluihin yhtenevät taustat digitaalisesti. Kuvauksissa käytetyt vaaleat vaatteeni valikoituvat siksi, että ne muodostivat

vähiten häiriöitä taustakangasta vasten. Kuvausprosessin alussa pohdimme erilaisia vaihtoehtoja viitottujen laulujen taustoiksi. Päädyimme kuitenkin yksiväriseen ja yhtenevään taustaan, sillä DVD:n tarkoitus on lähinnä pedagoginen, ei niinkään viihdyttävä. Lähtökohtana oli tehdä tuotos, jonka tarkoituksena on kiinnittää käyttäjän huomio viittomiin ja niiden oppimiseen, ei silmiinpistäviin taustoihin. Emme kuitenkaan halunneet valita täysin yksiväristä taustaa, jotta mielenkiinto tuotteen käyttämiseen säilyisi mahdollisimman kauan.

Opetus-DVD:n laulut ovat tekstitetty karaoketyylin mukaisesti. Lauluista on DVD:llä myös tekstittämättömät versiot. Tuotteen käyttäjä voi valita itselleen sopivimman käyttötavan viittomien opiskeluun: tekstitetyn tai tekstittämättömän version. Tekstitysten keltainen väri valikoitui useista eri kokeilemistamme vaihtoehdoista. Sovitimme tekstityksiin muun muassa punaista ja vihreää väriä, mutta ne olivat tarkoitukseen liian tummia ja häiritsivät tekstitysten seuraamista. Tekstitysten eri värivaihtoehtoja näytettiin myös kuuroutuneelle henkilölle. Hänen mielestään keltainen oli ehdottomasti selkein. Tällä mielipiteellä oli ratkaiseva vaikutus päätökseemme värikysymyksessä.

7 PRODUKTIEN HYÖDYNNETTÄVYYS VIITTOMIEN OPETUKSESSA

Opinnäytetyöni tuotteja voi hyödyntää monella eri tavalla opetustilanteessa. Peruslähtökohtana on se, että opettaja itse tuntee materiaalin ja osaa vastata oppijoille muun muassa viittomavalinnoissa käytettyihin variaatioihin. Tuotteja voi käyttää itsenäiseen tai opettajajohtoiseen opiskeluun. Lauluvihko on erinomainen apuväline etenkin itsenäisessä opiskelussa. Myös henkilö, jolla ei ole viittomistaustaa voi opiskella viittomia itsenäisesti työstämieni produktien avulla. Lauluvihkoon auki kirjoitetut viittomien tuottamistavat sekä opetus-DVD:ltä löytyvät tempoiltaan vaihtelevat laulut antavat oppijalleen miellyttävän oppimiskokemuksen. Lauluvihko on oivallinen tuki myös opettajalle, sillä videolta voi olla paikoin vaikea hahmottaa käytetyn viittoman tekotapaa tai tuottamissuuntaan. Lauluvihko helpottaa varsinkin niiden laulujen kohdalla, joissa tempo on nopea.

Opettaja voi vaikuttaa oppimisen tuloksiin tehokkailla ja mielekkäillä oppimisstrategioilla. Käytännössä näillä tarkoitetaan erilaisia harjoittelutapoja, joiden avulla asia pyritään oppimaan. (Kristiansen 2004, 43.) Jokaisella opettajalla on mahdollisuus tehdä ja rakentaa produktien pohjalta erilaisia malleja itselleen ja kohderyhmälleen sopivaksi. Tässä luvussa esittelen muutamia harjoitteita, joita voi opetuksessa käyttää. Esittelen havaintoni Kuuloliitto ry:n Pieksämäellä järjestämän leirin kokemusteni ja Kuuloliitto ry:n työntekijöille suunnattujen viittomaopetusten pohjalta.

Olen samaa mieltä Anna-Inkeri Hentusen (2004) kanssa siitä, että opettajan tulee ottaa opetusta suunnitellessaan aina huomioon opetettava ryhmä ja sen lähtötaso (Hentunen 2004, 14). Hänen tulee olla tietoinen, millaisia ovat opetettavan ryhmän viittomistaidot, sillä muun muassa tämä asia vaikuttaa opetusmateriaalin käyttöön ja sitä kautta myös viittomien oppimiseen. Mikäli opettaja valitsee produktistaan kohderyhmälleen lähtötasoisesti liian vaikean laulun oppimiseen, voi motivaatio ja kiinnostus laskea. Produktini sisältää tempoiltaan ja merkityksiltään erilaisia lauluja, joten olen varma, että se palvelee käyttäjänsä oikein hyödynnettynä. Laulut kannattaakin valita kohderyhmän taitotason mukaan. Jos kohderyhmän viittomistausta on vähäinen tai sitä ei ole ollenkaan, voi käyttää tempoiltaan hitaampia lauluja. On myös hyvä ottaa käyttöön kappaleita, joissa esiintyy samoja suomenkielen sanoja. Motivaatio opiskeluun lisääntyy, kun oppija huomaa, että osa esiin tulevista viittomista onkin tuttuja jo käsitellystä laulusta. Tahdiltaan hitaampi kappale säilyttää oppijan keskittymisen viittomien hahmottamisessa ja niiden oppimisessa. Viittomia vähän tuntevalle voi tahdiltaan nopeammista lauluista jäädä viittomien oppiminen täydellisesti saavuttamatta, sillä osa energiasta saattaa kulua nopeasti etenevän laulun mukana viittomiseen, ei viittomien oppimiseen.

Jos kohderyhmällä on jo viittomistaustaa jonkin verran, voi valita tempoiltaan nopeampia lauluja ja opetella ryhmän kanssa viittomaan laulun mukana ja samaan aikaan yrittää löytää laulusta uusia viittomia. Tämän jälkeen opettajan johdolla voidaan käyttää laulu säkeistö säkeistöltä läpi. Viittomia voidaan näin kerrata ja oppia lisää laulun lyriikoista. Kun laulun viittomat ovat oppijoille tuttuja, he voivat alkaa muodostaa kontekstista irrallisia lauseita tai kertomuksia käyttäen opittuja viittomia. Tämä kielen elaboroinnin osa-alue on tärkeä kielellisessä kehittämisessä. Kun uusista sanoista

muodostetaan vaikeustasoltaan erilaisia virkkeitä, oppija painaa mieleensä vahvasti sanan merkityksen (Kristiansen 2004, 51.) Tätä elaboroinnin keinoa kannattaa ehdottomasti käyttää myös vähäisen viittomistaustan omaavan ryhmän kanssa. Heille oppimiseen valittuja lauluja on hyvä kuitenkin käydä systemaattisesti läpi hitaammalla prosessilla, jotta uusia viittomia ei tulisi yhdellä kerralla liikaa.

Viittomien oppimiseen laulujen kautta vaikuttaa opettajan asiantuntijuus. Hänen on osattava perustella oppijoilleen lauluissa käytetyt viittomien variaatiot (suomenkielillä sanalla voi olla kaksi eri viittomaa, jotka eroavat merkitykseltään toisistaan) huolimatta siitä, mikä on kohderyhmän taitotaso. Laulujen käänöksissä käyttämäni viittomat ovat kaikki suomalaisen viittomakielen viittomia. Käänöksissäni viittomavaihteluita (esimerkiksi suomenkielen sana VESI, josta olen käyttänyt kahta erilaista muotoa ja jotka eroavat merkitykseltään toisistaan) esiintyy muutamia ja niistä olennaimmat olen koonnut selityksineen alalukuun 6.2 (Laulujen kääntäminen viitotulle puheelle) ja sen alalukuihin. Mielestäni produktiani hyödyntävän opettajan on osattava selittää oppijoilleen, miksi tiettyjä viittomavaihteluita on käytetty. Viittomavaihteluiden selittäminen oppijoille on tärkeää, jotta he osaavat myöhemmin soveltaa oppimaansa ja käyttää viittomia merkitykseltään oikeissa paikoissa.

Laulujen kautta viittomien oppimiseen vaikuttaa myös laulun tuttuus. Olen valinnut produktiin käännetyt kappaleet lähinnä nuorten musiikkigenrestä. Ne kaikki ovat kuitenkin hyvin tunnettuja Suomessa, joten uskon, ettei tämän asian takia oppiminen vaikeudu kohderyhmän ikään katsomatta. Laulujen lyriikat voi kuitenkin jakaa oppijoille ennen opetusta, mikäli opettaja kokee, että siitä olisi opetuksen kannalta hyötyä. Opetukseen osallistuvia voi pyytää miettimään, kuinka oppijat kuvailisivat laulujen sanoja visuaalisesti. Olen käyttänyt käänöksissäni myös visuaalisia tehokeinoja kiinteiden viittomien asemesta, sillä halusin näyttää materiaalin käyttäjille, että asioita voi ilmaista myös visuaalisesti eikä aina tarvitse tiettyä, kiinteää suomalaisen viittomakielen viittomaa. Tämän asian oivaltaminen vaikuttaa suoraan oppijan motivaation. Kun oppija havaitsee, että voikin ilmaista asioita esimerkiksi vain kehon liikkein, motivaatio voi kasvaa, sillä ei tarvitsekaan opetella kaikille suomenkielen sanoille vastaavaa viittomaa.

Oppinäytetyöni tuotteita pystyy hyödyntämään opetuksessa monin eri tavoin. Opetus – DVD:llä olevien laulujen mukana voi ensin opetella viittomaan vain kyseinen opetukseen valittu laulu tai produktilta voi lähteä opettamaan viittomia suoraan. Mikäli laulut ovat kohderyhmälle entuudestaan tuntemattomia, niihin voi tutustua alkuun vain kuuntelemalla. Kuuntelukerroilla oppija voi miettiä jo laulun sanomaa ja sitä, kuinka asioita voisi ilmaista. Laulujen lyriikat voi myös antaa ryhmälle ennakoon tutustumista varten, jotta lyriikoista viittomien oppiminen olisi vieläkin tehokkaampaa. Produktien ollessa erittäin monipuoliset, on opettajalla mahdollisuus miettiä, kuinka haluaa viittomia kohderyhmälleen sopivasti opettaa. Opettaja voi pohtia, haluaako opettaa opetus–DVD:ltä suoraan, haluaako käydä viittomia läpi lyriikoista vai olisiko olemassa vielä jokin muu tapa opettaa. Oppijan on syytä pystyä elaboroimaan oppimaansa uutta asiaa, joten esimerkiksi lyriikoista yksittäin poimituista suomenkielen sanoista olisi tarkoitus oppia muodostamaan kontekstista irrallisia lauseita tai virkkeitä. Elaboroinnin merkitys on äärimmäisen tärkeää kielellisessä kehityksessä.

Oppinäytetyöni tuotteita hyödynnettäessä opetuksessa on hyvä muistaa, että materiaalin avulla pyritään oppimaan viittomia, ei viitottua puhetta, vaikka laulut onkin käännetty viitotulle puheelle. Tuotteita käyttäessä on hyvä tiedostaa myös se, että olen valinnut tarkoituksella erilaisia ja tempoiltaan vaihtelevia lauluja, jotta oppimis- ja opettamiskokemukset olisivat mahdollisimman tehokkaita. Työstämäni tuotteet ovat erittäin monipuolisia ja kattavia. Opetus–DVD sisältää lauluja, joita voi hyödyntää opettaessa eri-ikäisiä ja viittomistaustoiltaan erilaisia ihmisiä. Lauluvihko puolestaan palvelee itsenäistä opiskelua ja on hyvä tuki myös opetuksessa, sillä olen kuvannut viittomien toteutustavat yksinkertaisesti ja ymmärrettävästi. Lauluvihkon selkeästi kuvaillut viittomien tuottamistavat lisäävät oppimisen ja opettamisen miellekkyttä. Opetus–DVD:llä olevat videoiden tekstitetyt ja tekstittämättömät versiot omalta osaltaan helpottavat viittomien oppimista. Ne myös tuovat opetusmateriaaliin vaihtelevuutta ja lisäävät sen monipuolisia käyttömahdollisuuksia.

Oppiminen musiikin avulla (minun työssäni viittomien oppiminen) on koettu mukavaksi ja motivoivaksi tavaksi oppia. Musiikin avulla oppimista ovat tutkineet muun muassa Jarmo Saarti ja Ewen MacDonald, jotka käsittelevät artikkelissaan (Luentosalin synkkyden lieventäminen: farmakologisten faktojen opettaminen lääketieteen opiskelijoille musiikin avulla) musiikin käyttämisessä luento-opetuksessa. Kirjoittajilla on

ollut kaksi lähtökohtaa musiikin käyttämisessä: luentotilanteen keventäminen ja opiskelijoiden motivoiminen faktapitoisen ainesisällön oppimisessa. Artikkelin tekijät olivat muun muassa kehittäneet itse lauluja opetettavan sanaston ympärille. Saartin ja MacDonaldin tutkimustuloksista kävi ilmi, että sanastoa opittiin tehokkaammin laulujen avulla verrattuna sanalistoihin. (Saarti & MacDonald 2007, 27–30.) Oman työni tutkimustulokset, joita esittelen myöhemmin kappaleessa 8 (Tulokset), vastaavat Saartin ja MacDonaldin ajatuksia siitä, että musiikin kautta oppiminen on todellakin tehokkaampaa kuin esimerkiksi sanalistosta. Mainitsemani artikkelin kirjoittajilla oli päämääränään saada luentotilanteesta musiikin avulla kevyempi. Minunkin taustapäämääräni on ollut työstää opetusmateriaali, joka on asiasisältöinen, mutta samalla myös viihdyttävä ja opetustilannetta keventävä.

Musiikki vaikuttaa eri tavoin ihmisen psykofyysiseen kokonaisuuteen. Se voi muun muassa motivoida, rentouttaa ja säilyttää mielenkiinnon opittavaa asiaa kohtaan. (Anttila & Hietapakka 1999, 54.) Uskon, että työstämäni opetusmateriaali on juuri tällainen; motivoiva, rentouttava ja mielenkiinnon säilyttävä vielä monien käyttökertojen jälkeenkin. Uskon, että tässä kappaleessa esille tuomieni opetusmetodien avulla opetushetkestä voidaan saada erilainen, innostava ja eläväinen.

7.1 Vinkkejä opetus-DVD:n käyttöön opetustilanteessa

Edellisessä luvussa toin esille tapoja, joilla opinnäytetyöni tuotteita voi hyödyntää opetuksessa. Näiden lisäksi opettajalla on mahdollisuus itsellään myös vaikuttaa tuotteiden hyödynnettävyyteen parhaaksi kokemallaan tavalla ja opetusryhmälleen sopivaksi. Vinkkinä opetukseen voisin kuitenkin mainita, että opettajan tulisi antaa aikaa itselleen opetusmateriaaliin tutustumiseen. Aikaa oppimisprosessille tulisi antaa myös oppijoille riittävän paljon viittomistaitotasoon katsomatta. Kuten olen jo maininnut kääntämäni ja produktiin kuvatut laulut ovat Suomessa tunnettuja, mutta tunkin musiikkikappaleen sovittamista opetukseen on hyvä pohtia. Laulun on voinut kuulla esimerkiksi radiosta useita kertoja. Kun sitä pitäisi miettiä opetusmateriaalina, on hyvä alkaa pohtia uusia näkökulmia muun muassa laulun sanomasta. Sitä miettiessä on järkevää katsoa myös käyttämiäni viittomia, jotta esimerkiksi merkityksien

kautta osaa perustella oppijoille viittomavaihteluita. Lauluja kääntäessäni olen ennen kaikkea miettinyt laulujen sanojen merkityksiä. Hyvä on pitää mielessä myös, että viittomien opiskelusta on todella hyötyä, mikäli oppilas ja opettaja tiedostavat viittomien eri käyttötarkoitukset (Pulli 1993, 76).

Toisena vinkkinä opetus–DVD:tä opetuksessa hyödyntävälle opettajalle olisi opetusmateriaalin käyttömahdollisuuksien pohtiminen oppimiskäsitysten kautta. Haluaako opettaja, että opetustilanteessa opetus on opettajakeskeistä ja behavioristisen oppimiskäsityksen mukaista? Mikäli, opetettavan asian harjoitteleminen on tämän oppimiskäsityksen mukaan mekaanista ja opettaja vain ikään kuin välittää tiedon oppijalle. Oppija ottaa tiedon hiljaisena vastaan. (Hentunen 2004, 5.) Haluaako opettaja, että oppiminen perustuisi enemmän kognitiivisten prosessien (muisti, havainnointi, ajattelu jne.) kehittymiselle? Jos näin on, opetettava asia ei vain siirry opettajalta oppilaalle vaan oppiminen on kokonaisvaltaista asian oppimista. Oppija on tällöin myös aktiivisempi, tietoisempi ja tavoitteellisempi. (Hentunen 2004, 5-6.) Vai voisiko paras opetusmetodi löytyä konstruktivistisen oppimiskäsityksen alta? Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä korostetaan yhdessä oppimista oppilaan persoonallisuutta unohtamatta. Opettajan rooli prosessissa on olla tukihenkilönä. Mikäli opettaja haluaa, että oppimiskäsitys ja opetustilanne perustuvat konstruktivismiin, tulee muistaa, että oppimisen on tällöin yhdistyttävä aitoihin tilanteisiin, tuntityöskentelyn on hyvä perustua pari- ja ryhmätyölle eikä opetuksen eteneminen voi olla täysin suunniteltu etukäteen. (Hentunen 2004, 6.)

Edellä mainittuja oppimiskäsityksiä on opettajan siis hyvä pohtia ja miettiä, voisiko niiden avulla saada opetustilanteesta intensiivisempi. Myös produktin hyödyntämismahdollisuuksia voi tarkastella oppimiskäsitysten kautta. Opettajan on syytä pitää mielessä, että ei ole olemassa kahta samanlaista oppijaa ja että toinen saattaa oppia erilaisten opetusmetodien kautta kuin toinen. Opetustilanne kannattaa aina suunnitella kohderyhmälle sopivaksi, mutta mieli on pidettävä avoimena siltä varalta, etteivät suunnitellut metodit toimikaan ryhmän kanssa. Tekemääni opetusmateriaaliin kannattaa tutustua huolella muun muassa esille tulevien viittomavaihteluiden takia. Tarkastele itseäsi opettajana, valitse ryhmälle parhaat oppimistavat ja luo heille näin miellyttävä oppimiskokemus tunnettujen suomalaisten hittilaulujen parissa.

8 TULOKSET

Opinnäytetyössäni halusin selvittää, millaiset asiat vaikuttavat viittomien oppimiseen laulujen kautta, millaisia asioita on otettava huomioon, kun käyttää opetuksessa työstämääni opetus–DVD:tä, kuinka DVD:tä voi hyödyntää opetuksessa ja mikä työstämässäni materiaalissa on hyvää oppimisen ja opettamisen kannalta. Taustalla on ollut monta tutkimuskysymystä. Ne kaikki ovat omalta osaltaan kuitenkin olleet ikään kuin rakennuspalikoita, luoden yhdessä eheän ja toimivan työn. Näiden kysymysten avulla pystyn antamaan myös uutta tietoa ammattialalle, sillä vastaavanlaisia tuloksia ei ole aikaisemmin esitetty.

Toteutin Pieksämäen Varhaisnuorten leirillä elokuussa 2011 kyselyn leiriläisille sekä leiriohjaajille. Kyselylomakkeen avulla halusin selvittää asioita, jotka liittyivät tekemiini laulujen käännöksiin ja niiden toimivuuteen opetuksissa, opetus – DVD:n tekniseen puoleen sekä vastaajien kokemuksiin laulujen kautta viittomien oppimiseen. Kyselylomake on tämän raportin liitteenä (Liite 3, s. 61). Varhaisnuorten leirillä olin myös havainnoijan roolissa keräten tietoja viittomien oppimisesta. Havainnoijan roolissa olin myös Kuuloliitto ry:n tammikuussa 2012 järjestämässä opetushetkissä, joissa tehtävänäni oli kerätä havainnoimalla tietoja siitä, kuinka työstämäni tuotteet toimivat opetustilanteessa. Havainnoinnin lisäksi toteutin tammikuun opetushetkissä avoimen (vapaan) haastattelun, sillä opetushetkien päätyttyä haastattelin osallistujia heidän tuntemuksistaan ja ajatuksistaan produktien toimivuudesta ja hyödynnettävyydestä opetukseen.

Pieksämäen Varhaisnuorten leiriltä elokuulta 2011 ja Kuuloliitto ry:n työntekijöille järjestettyjen viittomaopetusten tammikuulta 2012 pohjalta havaitsin, että laulujen myötä oppiminen koetaan mielekkääksi. Koettiin, että oppiminen on kiinnostavaa ja innostavampaa kuin esimerkiksi sanalistaista. Laulujen kautta viittomien oppimiseen vaikuttavat kuitenkin valitun laulun tuttuus, tempo ja asiaa opettavan opettajan asiantuntemus. Mikäli valittu laulu oli oppijoille tuttu entuudestaan, oli oppiminen helpompaa. Mikäli laulu oli hieman tuntemattomampi, saattoi osa oppimismotivaatiosta kulua laulun mukana viittomiseen ja yleiseen lauluun tutustumiseen. Tempoltaan hitaamman laulun kautta oppiminen koettiin miellyttävämmäksi, varsinkin, mikäli laulu oli entuu-

destaan tuntematon. Viittomia jo hieman osanneet kokivat nopeatempoisten laulujen avulla oppimisen haasteelliseksi, muttei vaikeaksi tai mahdottomaksi. Henkilöt, joilla ei ollut vielä viittomista kokemusta, kokivat, että oppiminen oli huomattavasti mukavampaa hitaampitempoisen laulun mukana. Opettajan asiantuntijuus vaikutti myös oppimiseen. Viittomia opiskelevien mielestä oli tärkeää, että opettaja osaa muun muassa perustella heille DVD:llä käytettyjen viittomavaihteluiden erot. Tärkeäksi koettiin lisäksi se, että opettaja osaa kertoa viitotun puheen rakenteellisista vaikutuksista viittomavalintoihin, vaikka opetusmateriaalilta opetetaan viittomia, ei viitottua puhetta. Opetus-DVD:tä hyödyntävän opettajan olisikin hyvä muistaa Pertti Kansanen (2004) sanat: asiantuntijuus on tärkeää, mutta se ei voi rajoittua vain ainesisältöön, pedagogista asiantuntijuutta tarvitaan yhtä paljon (Kansanen 2004, 20).

Opinnäytetyössäni halusin selvittää myös, millaisin eri tavoin voi opettaa viittomia, kun opetusmateriaalina ovat käännetyt laulut. Omieni kokemusteni ja Kuuloliitto ry:n opetushetkien pohjalta havaitsin, ettei ole olemassa vain yhtä ainoa opetustapaa. Viittomia voi opettaa esimerkiksi suoraan opetus – DVD:ltä siten, että lauluista poimitaan viittomia samaan aikaan kun seurataan viittomista. Laulujen mukana voi myös viittoja ja kun laulu on ikään kuin ”saatu käsiin”, voidaan alkaa opettelemaan viittomia kohderyhmälle sopivimmalla tavalla. Viittomia voidaan opettaa kohderyhmälle myös laulujen lyriikoista. Lyriikat voidaan jakaa oppijoille ja viittomat opettaa sanoituksista yksi kerrallaan. On kuitenkin tärkeää muistaa, että oppijan täytyy pystyä elaboroimaan oppimaansa asiaa. Opettaja ei siis voi vain ”syöttää” viittomia ilman kielen elaborointia, sillä opittu asia jää näin hyvin irralliseksi. Elaboroinnin voi toteuttaa esimerkiksi lause- tai kertomusharjoituksin, joissa oppijan tulee muodostaa lauseita lauluista opituista viittomista.

Oppimiseen ja opettamiseen liittyvien kysymysten lisäksi halusin opinnäytetyössäni selvittää, mitä täytyy huomioida, kun hyödyntää opetuksessa tekemiäni tuotteita ja mikä työstämissäni tuotteissa on hyvää opettamisen sekä oppimisen kannalta. Piekämäen leirille tehdyn kyselylomakkeen sekä leiriltä ja Kuuloliitto ry:n opetushetkidä saamieni havaintojen pohjalta voin todeta, että opinnäytetyöni tuotteja käyttävän on tärkeää tiedostaa, että työstämieni tuotteiden kautta opetetaan viittomia, ei viitottua puhetta. Kaikki laulut on käännetty viitotulle puheelle, mutta sitä ei ole tarkoitus opettaa tai oppia tuotteitteni kautta. Huomioon otettavia seikkoja ovat myös tempoil-

taan vaihtelevat laulut sekä viittomavalinnat. Olen tarkoituksella valinnut tempoiltaan vaihtelevia lauluja, jotta tuotetta voitaisiin käyttää eri kohderyhmien kanssa. Tempoiltaan vaihtelevien laulujen ansiosta opetus – DVD:tä voidaan mielestäni hyödyntää eri-ikäisten ja viittomistaustoiltaan vaihtelevien ryhmien kanssa.

Lauluja kääntäessäni viitotulle puheelle olen kääntänyt suurimmilta osin laulujen merkityksiä, mikä on osaltaan vaikuttanut muun muassa viittomavalintoihini. Opetettaessa viittomia produktitani on perusteltua paneutua viittomavalintoihin, jotta osaa perustella niitä oppijoille. Olen käyttänyt muun muassa paikoin kahta eri viittomaa, vaikka suomenkielinen sana olisi sama (esimerkiksi käännöksissä esiintyvä sana *ve-si*) tai olen kääntänyt merkityksiä siten, että suomenkielen sana ja viittomavalintani eivät suoraan vastaa toisiaan (esimerkiksi laulunkohta *”ei saa”*, jonka olen kääntänyt viittomalla *”ei voi”*). Näitä olen avannut enemmän perusteluineen kappaleeseen 6.2.2 (Viittomavalinnat ja visuaalisuus). Tekemiäni viittomavalintoja liittyen sanojen merkityksiin on syytä tarkastella käyttäessään opetus – DVD:täni opetustilanteessa.

Olen hyvin tyytyväinen tekemiini tuotteisiin. Opetus – DVD:n eräs hyvä puoli on sen tekstitettyt versiot. Jokaiseen lauluun on lisätty karaoketyylillä seurattavat tekstitykset, jotka halutessaan saa myös pois. Tekstitykset voivat toimia näin oppimisen tukena tai mikäli halutaan haastetta, voi valita tekstittämättömän version. Hyvä puoli tuotteissa on ehdottomasti myös siinä, että niitä voidaan hyödyntää eri tavoin. Tuotteiden avulla voi opiskella viittomia itsenäisesti tai opettajan johdolla. Opetusta ja etenkin itsenäistä opiskelua tukee työstämäni lauluvihko, johon olen yksinkertaisella ja ymmärrettävällä tavalla kuvannut viittomien toteutustavat. Mielestäni opetus – DVD on monipuolinen, sillä se sisältää tempoiltaan vaihtelevia lauluja, minkä ansiosta sitä voi hyödyntää eri kohderyhmien kanssa. Olipa ryhmällä viittomistaustaa vähän tai vähän enemmän. Olivatpa ryhmän jäsenet nuoria tai vanhempia. Ei niillä väliä, sillä olen varma, että jokaiselle kohderyhmälle löytyy opetus – DVD:ltä sopiva ja kiinnostava laulu viittomien oppimiseen.

9 POHDINTA

Tätä opinnäytetyötä on ollut opettavaista ja mielenkiintoista tehdä. Olen oppinut uusia asioita kääntämisestä viitotulle puheelle ja etenkin siitä, mitä kaikkea tulee ottaa huomioon, kun työstää käännettyjä lauluja opetusmateriaaliksi. Halusin antaa Kuuloliitto ry:lle käyttöön monipuolisen ja sen tarpeisiinsa sopivan opetusmateriaalin. Tahdoin työstää materiaalin kiinnostavaksi ja mahdollisimman opettavaiseksi. Tavoite oli luovuttaa materiaali tilaajalle käyttövalmiina, eheänä kokonaisuutena. Näiden tavoitteiden saavuttamisen taustalla on ollut huolellisesti laadittu aikataulu, oma mielenkiinto ja aiheen rajaaminen. Olen mielestäni saavuttanut nämä tavoitteet onnistuneesti.

Opinnäytetyöprosessin alussa minulla oli hieman vaikeuksia aiheen rajaamisessa. Olin ”haukkaamassa liian isoa palaa kakusta”, sillä en aluksi osannut rajata aihealueita resursseihini sopiviksi. Alussa ajattelin, että olisi hyvä tuoda esille myös viittomakielen ja viitotun puheen kääntämisen eroja ja opetusmateriaalin tekemiseen liittyviä asioita. Pohdin myös syventyväni viitotun puheen kääntämiseen liittyviin asioihin. Resurssejani (kuten aikataulutukset ja mielenkiinto) pohtiessani tulin kuitenkin siihen lopputulokseen, että mainitsemani asiat oli perusteltua jättää pois, jotta saisin prosessin päätökseen sovitun aikataulun puitteissa. Mainitsemieni aihealueiden kautta viittomakielialaa tuntemattomat olisivat varmasti saaneet tarpeellista tietoa, mutta työssäni halusin kuitenkin ennen kaikkea selvittää opettamiseen ja oppimiseen liittyviä asioita. Olen opinnoissani suuntautunut pedagogiikkaan, joten mielestäni oli perusteltua syventyä siihen aihealueeseen enemmän. Olen tyytyväinen tekemääni aiheherajaukseen, sillä nyt työni fokus (oppiminen ja opettaminen) säilyvät katkeamattomana läpi työn.

Käännösprosessi oli minulle uusi ja haastava. Se kuitenkin antoi minulle uusia näkökulmia ja varmasti myös valmiuksia tulevaan ammattiini viittomakielentulkkina. Käännösten tekemisessä mielenkiintoista oli pohtia suomenkielen sanojen merkityksiä ja niille sopivia viittomavastineita. Vaikka kyseessä onkin viittomien opetusmateriaali, halusin, että myös laulujen merkitykset välittyvät. Olen hyvin tarkka ja hieman perfektionistinen, joten niin sanottu ”mennään sieltä, mistä aita on matalin” – ajattelu ei tullut missään vaiheessa edes mieleeni. Hion käännöksiäni monta kertaa ennen laulu-

jen kuvauksia. Kuvaustilanteessa laulut nauhoitettiin useaan kertaan, jotta viittomise-
ni vastasi haluttua laatua. Tästäkin huolimatta voin todeta valmista tuotostani kat-
soessani, että asioita olisi voinut tehdä myös toisin. Monissa lauluissa käännösrat-
kaisut olisivat voineet olla vieläkin syvällisempiä, olisin mahdollisesti voinut valita eri-
kategorisia lauluja, olisin voinut eläytyä vielä enemmän, ja niin edelleen. Lista paran-
nettavista asioista voisi jatkua, mutta tosiasiat ja muun muassa aikataulutuksen
huomioon ottamisen näkökulmasta olen erittäin tyytyväinen opinnäytetyöni produk-
teihin. Opetus-DVD on teknillisesti laadultaan erinomainen ja siitä iso kiitos kuuluu
ehdottomasti DVD:n kuvaajalle ja editoijalle Roni Tattarille.

Mikäli tulevaisuudessa tekisin uudelleen vastaavanlaisen projektin, aikatauluttaisin
käännös- ja kuvausprosessit eri tavalla. Nyt työtä tehdessä aikatauluni oli kylläkin
hyvin suunniteltu mutta paikoin aika kiireinen, joten esimerkiksi kuvauksiin liittyneitä
päätöksiä oli tehtävä nopeasti. Näitä päätöksiä olivat muun muassa kuvauspaikka,
vaatetus ja kuvausaikataulu. Laulujen käännöksiäni hioin ennen kuvauksia tarkasti
mutta näin jälkikäteen ajateltuna olisin voinut jättää käännösprosessilleni vieläkin
enemmän aikaa. Olisin voinut myös esittää käännöksiäni opiskelukavereilleni tai kuu-
roille lehtoreillemme uusien näkökulmien saamisen valossa. Olen kuitenkin sitä miel-
tä, että jossain vaiheessa on oltava tyytyväinen työnsä tulokseen ja ymmärrettävä,
ettei työtä voi loputtomiin jäädä hiomaan ja korjailemaan. Perfektionistinen puoleni
löytäisi tuotteista vieläkin parannettavia asioita mutta osaan olla myös realistinen ja
tyytyväinen tuotteisiini.

Millainen on paras mahdollinen opetusmetodi? Tähän kysymykseen on vaikeaa an-
taa suoraa vastausta, sillä ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa opettaa tai oppia. Te-
kemäni opetus-DVD on monipuolinen ja sen vaihtelevien laulujen sekä tekstittämät-
tömien ja tekstitettyjen versioiden ansiosta sitä voi käyttää erilaisten kohderyhmien
kanssa. Näin ollen jokaisella opettajalla on mahdollisuus itse määritellä paras mah-
dollinen opetusmetodi kohderyhmälleen sopivaksi. Tärkeintä on muistaa jokaisen
oppijan yksilöllisyys, DVD:llä olevien laulujen vaihtelevuus sekä materiaalin tavoite:
viittomien monipuolinen oppiminen. Opetus-DVD:ni ja lauluvihkoni avulla voi siis eh-
dottomasti oppia viittomia. Viittomiin on mahdollista joko itsenäisesti tai opettajan
johdolla, mikä mielestäni tekee materiaalista vieläkin ainutkertaisemman. Työni tilaa-
jalla, Kuuloliitto ry:llä, on ollut pulaa mielenkiinnon herättävästä ja erilaisesta viittomi-

en opetusmateriaalista, joten uskon, että työstämieni materiaalien kautta Kuuloliitto ry:llä on nyt tällaista materiaalia. Produktieni avulla Kuuloliitto ry pystyy kehittämään palveluitaan (muun muassa opettaminen), joten työni on ehdottomasti uutta luova ja aiempaa tietämystä parantava.

Laulujen kautta viittomien oppiminen koetaan mielekkääksi ja mielenpainuvaksi oppimismetodiksi. Mieleepä nouseekin kysymys, voisiko tätä metodia hyödyntää myös tulkikoulutukseen? Entä kuinka laulut sopisivat viittomakommunikaatio-opetukseen? Musiikki yleensäkin on hyvä tunteiden välittämisen- ja stressin lievittämiskeino, joten viittotusta lauluista voisivat mahdollisesti hyötyä myös kehitysvammaiset, autistiset ja puhehäiriöiset henkilöt. Puhehäiriöiset henkilöt saattavat tarvita viittomakommunikaatiota puheensa tueksi, näitä voivat olla esimerkiksi viittomat. Puhehäiriöisen henkilön lempilauluja pystyttäisiin kääntämään viittotulle puheelle, laulut voitaisiin opettaa henkilön lähipiirille, joka oppisi yksittäisiä viittomia, mutta myös läheisensä lempilauluja, jotka omalta osaltaan voisivat rauhoittaa henkilöä. Samalla myös pedagogiset ulottuvuudet voitaisiin saavuttaa, kun puhehäiriöinen saisi viittomia puheensa tueksi ja lähipiiri oppisi viittomia laulujen kautta.

Käännetyt laulut saattaisivat sopia todella hyvin myös viittomakommunikaatio-perheopetukseen. Musiikkikappaleiden kautta opettamiseen perheopetuksessa tulisi kuitenkin huomioida erityisesti laulujen valinta. Perheopetuksissa yleensä opetetaan vanhempia, jotka ovat lapselleen viittomisen mallina. Monissa tilanteissa lapset eivät ole opetuksessa mukana, joten laulujen valinnoissa tulisi pohtia kohderyhmää; vanhemmat vai lapset? Opetus suuntautuu lähinnä vanhemmille, joten pitäisikö laulut valita heidän musiikkimieltymysten mukaan? Vanhemmat kuitenkin ovat lapselleen viittomisen malli, joten tulisiko sittenkin laulut kohdistaa lapselle sopivaksi? Näiden kysymysten vastaamiseen vaikuttaisi pitkälti opettamisen fokus: opetetaanko viittomia vai lauluja? Viittomakielessä, viittotussa puheessa ja yksittäisten viittomienkin tuottamisessa tarvitaan usein ilmeiden ja eleiden käyttöä kielellisinä tehokeinoina. Jatkokysymys työlleni voisi olla myös se, voisiko viittotujen laulujen kautta opettaa kielellisiä elementtejä yksittäisten viittomien asemesta tai niiden kanssa, ja kuinka tämä toteutuisi?

Toivon, että opinnäytetyöni tuotteineen palvelee Kuuloliitto ry:n työntekijöitä heidän opettaessaan viittomia eri kohderyhmille. Toivon, että valitsemani laulut innostai-

sivat eri-ikäisiä ihmisiä oppimaan viittomia lähtötasoon katsomatta. Tavoitteenani on ollut luoda erilainen, innostava ja mukaansatempaava opetusmateriaali, jonka avulla jokainen voi laulaa äänellä, jonka kuulee, näkee ja tuntee.

LÄHTEET

Anttila, Siru & Hietapakka, Katja 1999. Musiikki työvälineenä kokonaisvaltaisessa opetuksessa. Luokanopettajien aikuiskoulutus. Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu – tutkielma.

Bussman-Virta, Susanna & Mäki, Päivi 2011. Opettajuus viittomakielentulkin koemana. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Fast, Mia & Kalela, Esa 2006. Viitottu puhe suomalaisessa kuulovammaisuutta ja erityispedagogiikkaa koskevassa kirjallisuudessa. Kuulonhuoltoliitto ry. Viitotun puheen tutkimushanke.

Hentunen, Anna-Inkeri 2004. Rakennetaan kielitaitoa. Käytännön konstruktivismia kielenopettajille. 1.painos. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13.–14. painos. Helsinki: Tammi.

Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käsitteet haltuun. Teoksessa Hytönen, Niina. & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 17.

Härmä, Lea & Pelkonen, Minna 1992. Viitotun puheen oppikirja. Kuulonhuoltoliitto ry.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura

Jäppinen, Harri 2003. Synonyymisanakirja. Helsinki: WSOY

Kansanen, Pertti 2004. Opetuksen käsitemaailma. Jyväskylä: PS-kustannus

Karttunen, Arto 2008. Opetusmateriaalin suunnittelu ja valmistus erityispetukseen. Ammatillisen opettajakorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kehittämishankeraportti.

Kervinen, Anni & Hurme, Laura 2010. ”Pelkkä kääntäminen ei riitä”: näkemyksiä laulujen tulkkauksesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Koivu, Heli 1999. Kaikenkuuloisille! – Kuulovammaisten huomioonottaminen tilojen ja toimintojen suunnittelussa. Neuvottelu- ja koulutusmateriaali. Kuulonhuoltoliitto ry.

Kristiansen, Irene 2004. Tehokkaita oppimisstrategioita. Esimerkkinä kielet. 1.-4.painos. Helsinki: WSOY.

Kuuloliitto ry 2011. Kuuloliitto 80 vuotta 1930–2010. Esite.

Kuuloliitto ry 2009a. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 28.1.2012.
<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/organisaatio/>

Kuuloliitto ry 2009b. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 28.1.2012.
<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/organisaatio/historiaa/>

Kuuloliitto ry 2009c. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 28.1.2012.
<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/esteettomyys/>

Kuuloliitto ry 2009d. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 28.1.2012.
http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/kansainvalinen_toiminta/

Kuuloliitto ry 2009e. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 28.1.2012.
<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuuloliitto/tutkimustoiminta/>

Kuuloliitto ry 2009f. Kuuloliitto [WWW-SIVU]. Viitattu 15.2.2012.
<http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/kommunikaatio/kommunikaatiomenetelmat/huulioluku/>

Kurki, Arja. & Takala, Marjatta 2002. Tekniset apuvälineet kommunikoinnin tukena. Teoksessa Takala, Marjatta. & Lehtomäki, Elina (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 44.

Lappi, Päivi. & Malm, Anja 2008. Viitottu puhe ja sormiaakkosviestintä. Teoksessa Huuhtanen, Kristina (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät Suomessa vuosituhaten taitteessa. 3. painos. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 39 & 46.

Lauren, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Hytönen, Niina. & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 199–200.

Lauren, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Hytönen, Niina. & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 215–218.

Pulli, Tuula 1993. Viittomin viestiminen. Teoksessa Ikonen, Oiva (toim.) Erilainen oppija 2. Erityisopetuksessa kehitettyjä arviointi- ja opetusmenetelmiä. Helsinki: WSOY, 70, 72 & 76.

Rantonen, Marjo & Lumatjärvi, Saara 2010. ”Käen laulu kuulostaa.. punaiselta”: audiovisuaalisen opetusmateriaalin kääntäminen ja kuvailu suomalaiselle viittomakielelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinäytetyö.

Saari, Jarmo & MacDonald, Ewen 2007. Luentosalin synkkyiden lieventäminen: farmakologisten faktojen opettaminen lääketieteen opiskelijoille lääketieteen musiikin avulla. Peda-forum. Yliopistopedagoginen tiedotuslehti (14) 2/2007, 27–30.

Stenros, Nuppu 2008. Signmark. Helsinki: Otava

Suomen perustuslaki (2000).

Takala, Marjatta 2002. Kuulovammaisuus. Teoksessa Takala, Marjatta. & Lehtomäki, Elina (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen – kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 34.

Teosto ry 2007a. Teosto [WWW-sivu] Viitattu 1.3.2012.
http://www.teosto.fi/fi/mika_teosto_on.html

Teosto ry 2007b. Teosto [WWW-sivu] Viitattu 1.3.2012.
<http://www.teosto.fi/fi/luvat.html>

Torkkeli, Kirsi 2011. Kymmenen virttä kouluun: Evankelis-luterilaisen kirkon virsisuosituslistalta (1-2 luokat) valittujen kymmenen virren käännökset viitotulle puhelle. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Vaara, Kaisa 2001. Viitotun puheen opetus ja käyttö Suomessa. Turun Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vivolin-Karen, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2006. Viittomakieli 1. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Kuurojen liitto ry. Hely-projekti.

Vivolin-Karen, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2005. Viittomakieli 2. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Kuurojen liitto ry. Hely-projekti.

Vivolin-Karen, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2006. Viittomakieli 4. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Kuurojen liitto ry. Hely-projekti.

von Tetzchner Stephen & Martinsen, Harald 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. 3. painos. Suom. Kaisa Launonen. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.

LIITTEET

- Liite 1: Teoston kuvaäänitteen tallennuslupahakemus
- Liite 2: Viitotun puheen käyttösuositukset
- Liite 3: Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leirillä toteutettu kyselylomake
- Liite 4: Happoradio: Puhu äänellä jonka kuulen
- Liite 5: Jenni Vartiainen: Missä muruseni on
- Liite 6: Apulanta: Pahempi toistaan
- Liite 7: Haloo Helsinki: Vieri vesi vieri
- Liite 8: PMMP: Lautturi
- Liite 9: PMMP: Kesä -95
- Liite 10: Kilpi: Sielut iskee tulta
- Liite 11: Maj Karma: Ukkonen
- Liite 12: Opetus – DVD
- Liite 13: Lauluvihko

Liite 1: Teoston tallennuslupahakemus

<p>TALLENNUSLUPAHAKEMUS Kuvaäänitteet</p>	<p>ncb</p> <p><i>p 20/9 - 2011</i></p>
--	---

<p>PALAUTA</p>	<p>Teosto/NCB Lauttasaarentie 1 00200 HELSINKI</p> <p>Lisätietoja: Ulla Saari - videot, tv-ohjelmat, elokuvat, multimedia Rilla Brück - mainokset</p>	<p>puh. 09 - 681 011 fax. 09 - 677 134</p> <p>ulla.saari@teosto.fi rilla.bruck@teosto.fi</p>
-----------------------	---	--

<p>LUVANHAKIJA Yritys / hlö joka vastaa tallennuskorvauksista</p>	<p>Yritys: Kuuloliitto ry Nimi: Eeva Härkänen Lähiosoite: Ilkantie 4 Postiosoite: 00400 Helsinki Yhteyshenkilö: Sirpa Laurén Puh: 400016308 Sähköposti: sirpa.lauren@kuuloliitto.fi</p>	<p>Fax:</p>
--	---	-------------

<p>PRODUKTIO</p>	<p>Produktion nimi: Laula äänellä, jonka kuulen Kokonaiskesto: 30 min 30 sek Esitysjajankohta: Lasten ja nuorten tapahtumat ja I Kopioiden lukumäärä: 5 Onko produktio: poliittinen, pornografinen, uskonnollinen ☐ kyllä ☒ ei</p>
-------------------------	---

<p>OHJELMATYYPPI</p>	<p>☐ Pitkä elokuva (ns. kokoillan elokuva, kesto väh. 60 min) ☐ Lyhytelokuva, dokumentti, animaatio, tv-ohjelma ☐ Musiikkivideo = kaupallisen äänitteen kuvallinen versio ☐ Konserttitaltiointi = nauhoitus tehty konsertissa, ääni ja kuva ko. tilanteesta ☐ Mainosohjelma = myynninedistämistarkoituksessa tuotettu ohjelma, joka käsittelee määrättyä tuotetta tai palvelua Mainostettava tuote: HUOM! Muista tuottajakoodi (tärkeä) _____ ☐ Cd-rom ☒ Muu - mikä?</p>
-----------------------------	--

ESITYSPAIKKA

- ☐ TV-valtakunnallinen ☐ Elokuvateatteri
☐ TV-alueellinen (alle 1 milj. kats.), ilmoita alueet: _____
☐ Muu julkinen (esim. messut, festiv.) - mikä? _____
☐ Internet, anna osoite: _____
☒ Sisäinen käyttö, esim. koulutusvideo - mikä?
 Käytetään viittomien opetukseen Kuuloliiton lasten ja nuorten tapahtumissa
☐ Yksityinen käyttö - mikä? _____
 Mikäli produktio on tarkoitettu myyntiin, ilmoita:
 veroton myyntihinta kuluttajalle: _____
 veroton tukkuhinta jälleenmyyjälle: _____
☐ Muu esityspaikka - mikä? _____

ESITYSMAAT

- ☒ Suomi
☐ Pohjoismaat
☐ Eurooppa
☐ USA ja Kanada
☐ Koko maailma
☐ Muu maa / maanosa, mikä: _____

LISÄKOPIOT / UUSI KÄYTTÖTARKOITUS

Jos käyttötarkoitus muuttuu, ja tallennuskorvaus on maksettu NCB/Teostolle aikaisemmin ilmoitetun käyttötarkoituksen perusteella, tai jos on kyseessä lisäpainos, ilmoita tässä produktion aikaisemman laskun numero: _____
 (viereisen sivun musiikkitietoja ei tarvitse täyttää).

LISÄTIETOJA (esim. produktion kuvaus, laskutusosoite, sovittu tariffi)

DVD on osa viittomakielentulkkipiskelijä Oona-Jemina Santalan
opinnäytetyötä. Lisää tietoa erillisellä liitteellä.

ALLEKIRJOITUS

Olen tutustunut viimeisellä sivulla oleviin tallennuslupaehtoihin ja vakuutan ilmoittamani tiedot oikeiksi sekä sitoudun noudattamaan tallennuslupaehtoja ja suorittamaan Nordisk Copyright Bureau / Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y:lle voimassa olevan tariffin mukaiset korvaukset.

Paikka ja aika

Allekirjoitus

Produktion nimi: Laula äänellä, jonka kuulen

Tuottaja: Kuuloliitto ry
Osoite: Jlkkantie 4, 00400 Helsinki

PRODUKTION MUSIIKKISISÄLTÖ Puh: 0400 016308 tai 09 58031

NCB/Teoston on saatava tarkka tieto sävellyksen nimestä, säveltäjästä, sanoittajasta, sovittajasta sekä käytetyn musiikin kestosta. Mikäli musiikki on kopioitu valmiilta äänitteeltä, ilmoita myös ko. äänitteen levytunnus.

Huomi! Merkitse V (vokaaliesitys) tai I (instrumentaaliesitys) sekä T (tilausmusiikki eli produktiota varten sävelletty musiikki) tai O (olemassa oleva musiikki)

Sävellyksen nimi	Säveltäjä	Sanoittaja	Sovittaja	Levytunnus	Musiikin kesto	V / I	O / T
Missä murusesti on	Jenni Vartiainen ja Jukka	Mariska			02:42	V	O
	Immonen						
Puhu äänellä jonka kuulen	Ah Haapasalo ja Aki Tykki	Aki Tykki	Happoradio &	88697352072	04:05	V	O
			Klaus Suominen				
Lauturi	Think - ink	Paula Vesala	Think - ink & PMMP	88697479832	04:04	V	O
Kesä -95	Think - ink	Paula Vesala &		FIBAR0300191	03:36	V	O
		Mira Luoti					
Pahempi toistaan	Toni Wirtanen	Toni Wirtanen	Apulantia	L-T-00127	05:08	V	O
Vienä vesi vienä	Erno Laitinen	J. Mykkänen	Erno Laitinen	FLIEFE 0800182	03:08	V	O
Sielut iskee tulla	A. Summe & T. Laiho	T. Laiho		MTGCD-0420	04:23	V	O
Ukkonen	Maj Karma	Maj Karma	Maj Karma & Rake		03:24	V	O

Palautus: Teosto/NCB, Lauttasarentie 1, 00200 Helsinki. Puh. (09) 681 011, fax (09) 677 134

DVD valmistuu Kuuloliiton tilaustyönä. Viittomakielentulkkiopiskelija Oona-Jemina Santala tekee sen opinnäytetyönään. DVD:lle on kopioitu 8 kotimaista nuorten suosimaa kappaletta. Laulujen päälle on tehnyt ns. karaoke-tekstitys, joka etenee laulun tahdissa. Lisäksi opiskelija viittoaa kaikki laulut. DVD:n on tarkoitettu viittomien opetukseen. Sitä käytetään lasten ja nuorten tapahtumissa ja kuntoutus- sekä sopeutumisvalmennuskursseilla viittomien opiskeluun. DVD:tä tehdään 5 kappaletta: 1 opiskelijalle, 1 oppilaitokselle opinnäytetyön liitteenä, 1 Kuurojen Liiton kirjastoon Valkeaan taloon, jonne kerätään kaikki viittomakielialan opinnäytetyöt sekä 2 Kuuloliitolle.

KUVAÄÄNITTEIDEN TALLENNUSLUPAEHDOT

voimassa 1.1.1993 alkaen

§1 MITÄ LUPA KATTAA

Nämä tallennuslupaehdot koskevat Teosto/NCB:n edustamia suojattuja sävelteoksia teksteineen, joita käytetään kuvaäänitteiden valmistamisen (tarkoittaa äänen ja kuvan yhdistämistä ja kopioiden valmistamista) ja levittämisen yhteydessä.

Tuottajan (= henkilö/yritys, joka on vastuussa Teosto/NCB-korvauksista) tulee hakea Teosto/NCB:ltä lupa jokaisen uuden kuvaäänitteen valmistukseen sekä jokaisen olemassa olevan kuvaäänitteen lisäkopioiden monistamiseen. Lupa haetaan oheisella lomakkeella.

Maksettu korvaus antaa tuottajalle oikeuden, joka ei ole yksinoikeus, sävelteosten ja niihin liittyvien tekstien käyttöön laskussa mainitussa tarkoituksessa ja levityksessä. Mikäli laskussa ei toisin mainita, kattaa Teosto/NCB:n lupa levityksen tuottajan kotimaassa.

Lupa kattaa ainoastaan suojattujen sävelteosten ja niihin mahdollisesti liittyvien tekstien tallentamisen hakemuksessa mainittuun kuvaäänitteeseen.

Tuottajalla ei ole ilman Teosto/NCB:n suostumusta oikeutta siirtää Teosto/NCB:n myöntämää tallennuslupaa eikä matriisia/masternauhaa kolmannelle osapuolelle.

Teosto/NCB:n lupa kattaa kaikki ne vaatimukset, joita Teosto/NCB:hen liittyneillä tai Teosto/NCB:n edustamilla oikeudenomistajilla on luvan ehtojen mukaiseen tallentamiseen nähden.

§2 KORVAUS

Teosto/NCB laskuttaa korvauksen kulloinkin voimassa olevien ehtojen ja tariffien mukaisesti. Niissä tapauksissa, joita kiinteä tariffi ei koske, laskutetaan sovittu korvaus.

Korvausta koskeva lasku ja maksutosite ovat osoitus näiden ehtojen mukaisesta luvasta.

§3 PAKOLLISET TIEDOT

Tuottaja on velvollinen ilmoittamaan seuraavat tiedot kuvaäänitteen alkuperäisyydestä:

- käytetyn sävelteoksen nimi, säveltäjä, sanoittaja ja kustantaja
- luvan oikeuttama käyttötarkoitus
- NCB:n logo

Mikäli käytännön syistä ei ole mahdollista laittaa yllä mainittuja tietoja kuvaäänitteen alkuperäisyyteen (esim. tv-mainokset), tulee niiden ilmetä kuvaäänitteen etiketistä, sisältötiedoista tai muusta vastaavasta kuvaäänitteen mukana olevasta materiaalista.

§4 MISSÄ TAPAUKSISSA TARVITAAN ERITYISLUPA

Huolimatta siitä, onko kyseessä pohjoismainen tai ei-pohjoismainen sävelteos, on alla mainituissa tapauksissa aina haettava erityislupa suoraan oikeudenomistajilta Teosto/NCB:n välityksellä:

- Kun musiikkia käytetään poliittisessa, uskonnollisessa tai pornografisessa yhteydessä.
- Kun musiikkia käytetään mainoksessa.

KUVAÄÄNITTEIDEN TALLENNUSLUPAEHDOT
voimassa 1.1.1993 alkaen

- Kun olemassa olevaan tekstiin tehdään uusi sävel.
- Kun alkuperäinen teksti käännetään toiselle kielelle tai tekstiä muunnellaan.
- Kun olemassa olevaan musiikkiin tehdään uusi teksti.
- Kun sävelteos tallennetaan ensimmäisen kerran kaupallisessa yhteydessä.

§5 MORAAALISET OIKEUDET

Oikeudenomistajan nimi tulee ilmoittaa sävelteoksen käytön yhteydessä. Sävelteosta ei saa muuttaa tai saattaa yleisön saataviin tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla tai tekijää sanotuvin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä (Tekijänoikeuslaki §3).

§6 MUUT RAJOITUKSET

Teosto/NCB:n lupa kattaa vain sävelteoksen ja siihen liittyvän tekstin tallentamisen (vrt §1).

- Lupa ei kata sävelteoksen kopioimista olemassa olevalta äänitteeltä (levy, nauha, CD, DCC, MiniDisc, jne.) tai olemassa olevalta kuvaäänitteeltä. Tuottajan tulee ko. tapauksessa itse huolehtia luvan hankkimisesta levy-yhtiöltä/filmi-/videotuottajalta ja esiintyviltä taiteilijoilta.

- Lupa ei oikeuta sävelteoksen julkiseen esittämiseen. Julkiseen esittämiseen tulee hankkia lupa Teostolta, joka perii siitä korvauksen. Luvan on velvollinen hankkimaan esityksestä vastuussa oleva.

- Lupa ei oikeuta sävelteoksen esittämiseen graafisessa muodossa. Tuottajan tulee ko. tapauksessa itse huolehtia luvan hankkimisesta tekijältä tai tämän nuottikustantajalta.

§7 KONTROLLI

Teosto/ NCB:llä on oikeus tarkistaa tuottajan tämän sopimuksen mukaiseen toimintaan liittyvä kirjanpito ja varasto.

§8 SEURAAMUKSET

Tuottaja vastaa siitä, että lupahakemuksessa ilmoitetut tiedot ovat oikeita. Teosto/NCB voi peruuttaa virheellisten tietojen perusteella myönnetyn luvan. Sellaisessa tapauksessa tuottaja on velvollinen poistamaan levityksessä olevat valmistetut kappaleet ja maksamaan kaksinkertaisen korvauksen sekä hyvittämään Teosto/NCB:lle mahdollisesti aiheutuvat kulut.

Liite 2: Viitotun puheen käyttösuositukset

Viitotun puheen seminaarissa 22.3.2003 julkistettiin Viitotun puheen työryhmän laatimat suositukset. Näiden suositusten

toivotaan leviävän viitotun puheen käyttäjien, tulkkien ja opettajien hyödyksi ympäri Suomen.

Viitotun puheen suosituksia työstetään ja tarkastetaan sekä niiden levittämistä jatketaan edelleen.

Viitottu puhe on huulitaluvun tukimenetelmä. Selkeä huulio on erityisen tärkeä. Huulio on täysin suomen kielen mukainen

ja ymmärtämisen kannalta tärkeimmät viittomat viitotaan samanaikaisesti puheen kanssa. Kaikkia sanoja ei siis viitota.

Viitotussa puheessa käytetään viittomia, jotka vastaavat sanan merkitystä.

Minä en kärsi kuunnella sinua (MINÄ+EI+JAKSA+KUUNNELLA+SINÄ)

Suosittelun merkintäjärjestelmässä ISOLLA kirjoitetut sanat tarkoittavat viittomia. Numerot, esim. OMA-1(minun), OMA-

2(sinun), OMA-3(hänen) tarkoittavat viittoman paikkaa viittomatilassa tai vartalolla Juha Paunun Viito elävästi -kirjan merkintäjärjestelmää mukaillen.

Sormitus - sormitetaan perusmuodossa, jos se sopii lauseen rakenteeseen, tarvittaessa käytetään osoitusta tai sormitetaan

sana taivutusmuodossa

Minä asun Oulaisissa. (MINÄ+ASUA+sorm.O-U-L-A-I-S-I-S-S-A)

Minä asun Maskussa. (MINÄ+ASUA+sorm.M-A-S-K-U)

Sormituksessa on pidettävä käsi lähellä suuta, jotta huulio ja käsi näkyvät yhtä aikaa. Käsi ei saa liikkua näkökentän ulkopuolelle.

Yhdyssanat - käytetään viittomakielen mukaisia viittomia, ei sanasta sanaan

Isäni on talonmies. (OMA-1+ISÄ+TALONMIES) talonmies viittomakielen mukaisesti, EI TALO+MIES

Kuulonhuoltoliitto (HUONOKUULOINEN+LIITTO)

Verbien kieltomuodot - käytetään kieltomuotoja, jolloin lauseeseen voi joskus tulla kaksinkertainen kierto

Minä en todellakaan halua unohtaa sinua koskaan. (MINÄ+EI+TODELLA+EI-HALUTA+UNOHTAA+SINUA+EI-KOSKAAN)

Toteava olla – ei viitota, sanotaan vain huuliolla

Minä olen iloinen. (MINÄ+ILOINEN)

Minä olin iloinen. (MINÄ+JO+ILOINEN) Jos mennyt aikamuoto ilmenee lauseessa muutoin, imperfektin tunnusta JO ei tarvita.

Omistava olla – käytetään tarvittaessa

Onko sinulla lapsia? (OMISTAA+SINÄ+LAPSIxx)

Omistus - OMA-viittoman monikkoon liitetään persoonapronomini tarvittaessa. Minun (OMA-1) sinun (OMA-2) hänen

(OMA-3) meidän (OMA-1) teidän (OMA-2) heidän (OMA-3)

Kun lauseessa on possessiivisuffiksi (=omistusliite sanan perässä, esim. autoni, autosi, autonsa, automme, autonne, autonsa),

OMA viitotaan ennen pääsanaa.

Autoni on todella vanha. (OMA-1+AUTO+TOSI+VANHA)

-isi – viittomaa käytetään tarvittaessa toteavan olla- ja muiden verbien yhteydessä merkityksessä olisi.

Olisin iloinen, jos voittaisin Lotossa. (MINÄ+ISI+ILOINEN+JOS+VOITTAA+LOTTO)

Jos voittaisin Lotossa, olisin iloinen. (JOS+MINÄ+VOITTAA+LOTTO+MINÄ+ILOINEN)

Haluaisin lähteä kotiin. (MINÄ+HALUTA+LÄHTEÄ+KOTIIN)

Ei olisi mukava olla tällaisella ilmalla ulkona. - Ei olisi. (EI+MUKAVA+ULKONA+TÄLLAINEN+SÄÄ. - EI)

Kohteliaassa kysymyksessä "Avaisitko ikkunan?", riittää kohtelias ilme, ei viitota -isi-viittomaa (AVA-TA+SINÄ+IKKUNA)

Persoonapronomini - viitotaan ennen verbiä ja lisätään tarvittaessa, kun suomen kielen verbimuoto sisältää persoonan

Tulimme kotiin ihan äsken. (ME+TULLA+KOTI+ÄSKEN)

Juoksen kotiin. (MINÄ+JUOSTA+KOTI)

Kysymys - kysymyslauseeseen kuuluu ilme ja kehon liike sekä osoitus tai persoonapronomini.

Viittomajärjestys: Juoksetko vai käveletkö? (JUOSTA+KÄVELLÄ+SINÄ)

Kysymysviittomia käytetään viittomakielen mukaisesti. Esim. kellonajasta kysyttäessä, Mihin aikaan tapaamme? (KELLO+ME+TAVATA), tai määrästä kysyttäessä, Paljonko sinulla on rahaa? (MONTA+SINÄ+OMISTAA+RAHA)

Vahvistavat ilmaukset - viittomakielen mukaiset tai pelkkä huulio

Olet todella kaunis. (SINÄ+TODELLA+KAUNIS)

Minulla on aika paljon rahaa. (MINÄ+PALJON+RAHA)

Demonstratiivipronominit (tämä, tuo, se, nämä, nuo, ne) - osoitetaan tai käytetään pelkkää huuliota

Relatiivipronominit (joka, mikä) - käytetään tilanteeseen sopivaa viittomaa tai osoittelua - EI J-KIRJAINTA

(Se tyttö, jonka tapasit, oli sisareni.) (TYTTÖ,+KUKA+SINÄ+TAVATA+JO,+JO+OMA-1+SISAR)

Talossa, jossa asuin lapsena, oli vihreä ovi. (TALO+OS+MINÄ+ASUA+LAPSI,+OMISTAA+JO+VIHREÄ+OVI)

Auto, jonka ajattelin ostaa, on liian kallis. (AUTO+MINÄ+AJATELLA+OSTAA,+LIIAN+KALLIS)

Kun-sana - viittomakielen mukaisesti, ei käytetä kuvasanakirjan viittomaa 133.8

Kun olin pieni, asuin maalla. (AIKAISEMMIN+MINÄ+PIENI,+MINÄ+ASUA+MAASEUTU)

Kun alkaa sataa, lähten kotiin. (MYÖHEMMIN+ALKAA+SATAA,+MINÄ+LÄHTEÄ+KOTI)

Vertailu - komparatiivin ja superlatiivin tunnuksia käytetään tarvittaessa

Tämä on vaikein lause. (OS.+VAIKEA-superl.tunnus+LAUSE)

Entinen autoni kulki nopeammin kuin vanha. (OMA-1+AIKAISEMMIN+AUTO+AJAA+NOPEA+kompar.tunnus+VANHA)

Samanlaisia vertailtaessa kuin=SAMA,

poikkeus: Sinä olet yhtä vanha kuin minä. (SINÄ+SAMA+VANHA+MINÄ)

komparatiivin kanssa KUIN sanotaan vain huuliolla

Komparatiivissa samoin kuin viittomakielessä komparatiivin tunnuksen suunta vaihtuu, kun jotain on vähemmän: halvempi

Ilmeet - käytetään myös viitotussa puheessa,

kunhan huulio on selkeä ja näkyvissä. Ilmeet elävöittävät viittomista ja tukevat ymmärtämistä, mutta pelkkä ilme ei riitä vaan tarvitaan myös huulio ja mahdollisesti viittoma.

Tilan käyttö - käytetään tilaa, kunhan huuliosta on nähtävissä suomenkielinen puhe. Tilaa tulee käyttää riittävän pienellä alueella, jotteivät viittomat poistu näkökentästä.

Polysynteettiset viittomat (klassifikaattorit) - käytetään myös viitotussa puheessa

Kynät ovat pöydällä rivissä. (KYNÄ+PÖYTÄ+kuvaile etusormella kuinka kynät on aseteltu riviin)

Perfekti (on ollut)

Olen juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA)

Pluskvamperfekti (oli ollut)

Olin juossut. (MINÄ+JO+JUOSTA+JO-tarvittaessa)

Liite 3: Kuuloliitto ry:n Varhaisnuorten leirillä toteutettu kyselylomake

KYSELY LAULUJEN KÄÄNNÖKSISTÄ JA DVD:STÄ

Tällä kyselyllä on tärkeä osuus Oona-Jemina Santalan opinnäytetyössä. Tarkoituksena on selvittää mahdolliset puutteet, jotka korjaamalla opinnäytetyöstä ja opinnäytetyön tuotteesta (DVD) saadaan parhaat mahdolliset. Vastaukset toimivat myöhemmin opinnäytetyön kirjallisen osion teoriapohjana. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja se tehdään itsenäisesti. Vastaathan kysymyksiin rehellisesti.

Kiitos ajastasi!

Olen:	Nainen		Mies			
Ikäni:	13	14	15	16	17	18

1. Ovatko laulujen käännöksissä käytetyt viittomavalinnat mielestäsi onnistuneet?

2. Onko laulujen mukana helppoa viittoa?

3. Mitä mieltä olet DVD:llä käytetystä taustan väristä?

4. Ovatko tekstitykset onnistuneita? Pidätkö tekstien väristä?

5. Koetko oppineesi uusia viittomia laulujen avulla?

6. Alle toivoisin vapaamuotoista palautetta siitä, voiko laulujen kautta mielestäsi oppia uusia viittomia. Koetko laulujen kautta oppimisen mukavaksi tavaksi oppia?

7. Pyytäisin vielä muuta palautetta liittyen esimerkiksi viittomiseeni, DVD:n toteutustapaan, opetustyyliini (vain pääviittomien opettaminen).

Liite 4: HAPPORADIO: Puhu äänellä jonka kuulen

Kumpaa sinä pelkää,
melua vai rauhaa?
Kumpaa sinä kaihdat,
yksinäisyyttä vai laumaa?
Miksi sä itket,
kun naapurissa jonkun lapsi nauraa?

Olet syvää vettä,
luokepääsemätön vuori
Unohdettu ullakko,
olet titaaninen kuori
Miksi sä itket,
kun naapurissa jonkun lapsi nauraa?
Miksi sä itket,
kun radiossa joku rakkaudesta laulaa?

Puhu äänellä, jonka kuulen,
sanoilla jotka ymmärrän,
runoilla jotka käsitan
Sinuun tarvii tekstityksen,
salaisuuksien selittäjän,
kertojan kaikkietävän
Puhu äänellä, jonka kuulen

Olen yksinkertainen, aina selitystä vailla
Sinä kartta monimutkainen, matka vierahilla mailla
Miksi sä itket kun radiossa joku rakkaudesta laulaa?

Puhu äänellä, jonka kuulen,
sanoilla jotka ymmärrän,
runoilla jotka käsitan
Sinuun tarvii tekstityksen,

salaisuuksien selittäjän,
kertojan kaikkietävän
Puhu äänellä, jonka kuulen
Puhu äänellä, jonka kuulen
Puhu äänellä, jonka kuulen
Puhu äänellä, jonka kuulen

Liite 5: JENNI VARTIAINEN: Missä muruseni on

Yöllä taas mä menin parvekkeelle nukkumaan,
jotta lähempänä mua ois hän
Pediltäni taivas näkyy, ryhdyin oottamaan,
että näen tähden lentävän
Sanovat jos jossain huomaa tähdenlennon niin
toivoa voit silloin mitä vaan
Yöllä ylös taivaalle mä pyynnön kuiskasin
Kävisipä pian tuulemaan

Tuuli tuule sinne missä muruseni on
Leiki hetki hänen hiuksillaan
Kerro rakkauteni, kerro kuinka ikävöin
Kerro, häntä ootan yhä vaan

Tyyni oli eilen yö
mut kohta kuitenkin
Tuuli henkäisi ja tuntee sain
Joku liikkui lähelläni
koski poskeain
Tutun käden tunsin ihollain

Enkä enää epäillyt
vaan tiesin, että voin
Niin kuin pieni lapsi nukahtaa
Ilma jota hengitämme samaa ilmaa on
Ja jalkojemme alla sama maa

Tuuli tuule sinne missä muruseni on
Leiki hetki hänen hiuksillaan
Kerro rakkauteni, kerro kuinka ikävöin
Kerro, häntä ootan yhä vaan

Liite 6: APULANTA: Pahempi toistaan

Kumpikaan meistä ei oo
Eikä ollut kultaa
Vaikka me niin annettiin
Olettaa

Ei huomattu lainkaan
Et kuinka ollaan velkaa
Kuin vasta nyt kun nenää
Siihen painetaan

Kumpikin toistaan paremmin
Tiesi jokaisen vaiheen
Kumarrettiin kuvaa peilissä

refrain:

Pahempi toistaan kumpikin on
Ja kuinka nyt ne tappaa toisiaan
Sokeina toistaa lausetta samaa
Kuinka ne on tässä oikeessa
Rumempi toistaan kumpikin teko
Eikä niitä tekemättömiksi saa
Eikä ne huomaa, kumpikin on
Vain pahempi toistaan

Varmoina voimasta
Ja niin helvetin ylpeet
Ilmeet kasvoilla
Me kaaduttiin

Synnytä uudestaan
Ei muuta kuin lauluissa

Kun jokaiselle jää
Laskut huveistaan

Kuningas ilman valtikkaa
Kuin on kuningatarkin
Vielä kumartavat peileilleen

refrain

Katkeemaan ei sitä mitenkään saa
Turhempaa ei oo olemassakaan
Huomaa vaan, kun joku sanoo jotain
Sellaista, mitä kuulla haluaa
Ei haittaa, onko edes tottakaan
Oikeuttaa kalleintansa tuhlaamaan

Liite 7: HALOO HELSINKI: Vieri Vesi Vieri

Ilmaa hengitän, iltaruuhkan
Ilmaa ei se tuo helpotusta
Painaa selässä pettymysten taakka

Vantaa vihreää vettä virtaa
Vantaa jalkojen alla
Mua huimaa, kun katselen alas pohjaan saakka

Tanssii, tanssii pienet pyörteet

refrain:

Vieri, vesi, vieri
Mä oon rikki, mä oon pieni
Mä oon irrottanut kädet kaiteesta
Älä vie voimia, tultani sammuta
Mä tahdon tässä elämässä enemmän kuin elää

Rautaa, puuta ja ruostunutta rautaa
Rautatiesilta mua kantaa
Mutta se tuntuu huojuvalta

Varmaa, mikäpä täällä olis varmaa,
Paitsi se että pitää jatkaa
Vaikka se tuntuis vaikealta

Tanssii, tanssii pienet pyörteet

refrain

Vieri, vesi, vieri,
Mä oon rikki, mä oon pieni,
Mä oon irrottanut kädet kaiteesta,
Älä vie voimia, tultani sammuta,
Mun ainoassa elämässä

Helppoo ois kääntyy pois,
Helppoo ois

Hei, hei, hei, hei
Helppoo ois kääntyy pois
Hei, hei, hei, hei

refrain (2x)

Tahdon tässä elämässä enemmän kuin elää

Liite 8: PMMP: Lautturi

Minä odotan täällä tunnelissa
jossa valo kylmä hohtaa
jossa pimeään koirat ulvoen
tuon kirkkauden kuoron kohtaa
Kaikki kävi niin pian
kun aina luulin, että vähitellen lähden
Minä katuisin
vaan en tiedä kuinka
enkä edes minkä tähden

Valittaisinko puoliääneen
Johda kotiin matka keskenjääneen
Missä, miten päin täytyisi olla
huutaisinko, jos sä täällä sittenkin oot

refrain:

Viekää minut sinne missä hän on
virta ole halki edessä airon
Viekää minut sinne missä hän on
lautturi, kuule mitä mä toivon

Tämä valo käy silmiin tunnelissa
jossa yhä kuoro laulaa
Varhain opin, miten hauras onni onkaan
kuinka se ei kestä kauaa

Minä haluan tietää, miksi kauan sitten
sä et palannutkaan
Pian kadotin suunnan
helppo polku kaltevana vietti mutkaan

refrain

refrain2:

Viekää minut sinne missä hän on
tumman virran ääreen
Viekää minut vielä hänen luokseen

Maan ja vetten alla tyttö soutaa
ja kuolleilla kielillä laulaa
Maan ja vetten alla tyttö soutaa
se verkkainen ja tyyni virta on

refrain

refrain2

Liite 9: PMMP: Kesä -95

Se kesä siis oli viimeinen
Ja me tiedettiin: se loppuu niin
Verivala tehtiin
Ja sormenpäihin kun pistettiin
Se sattui, sattui

Räkänokat rannoilla roikuttiin
Soramontuille pyöräiltiin aina
Hiekka meni suuhun ja silmiin, silmiin
Ja housunlahkeet täyttyi siitä

Pitää sanoo: soitellaan!
Niin tehdään
Mut ei silti kuitenkaan

Marketissa uikkari keltainen
Sinä autoit mua, kun pöllin sen
Koiranputket heinällä täytettiin
Poltettiin
Mä yskin, yskin

Kesä meni äkkiä kuitenkin
Vähän itkin kai, kun pakkailin
Minä menin viimeisen kuorman kanssa
Sä heilutit
Mä katsoin, katsoin

Syksyllä en tuu enää kouluun
Kirjoitan hei hei luokan tauluun

Liite 10: KILPI: Sielut iskee tulta

Kylmä tuuli läpi pään,
Minä paikoilleni jään,
Kohta taivas repeää.

Sä päästit irti pommin,
Joka kaiken tuhoaa,
Maailmankuvaa muuttaa,
Polvilleen pudottaa.

refrain:

Tää kaikki vie mut takaisin alkuun,
Ympyrä kun sulkeutuu.

refrain2:

Mä en tarvii ketään kertomaan
Mulle taivaasta.
En tahdo kuulla paratiisista,
En tietää öistä syntisistä,
Tietää helvetistä,
Miten sielut iskee tulta.
Mä sain kaiken sinulta.

Mielenrauhaa etsien
Minä rantaan kävelen,
Tunnen katseet ihmisten.

Ja kaiken entisen
Mikä painaa hartiaan,
Tuon raskaan menneisyyden
Tahtoisin unohtaa.

*refrain**refrain2*

Liite 11: MAJ KARMA: Ukkonen

Ei sun kannata, ei kai kannata
Mennä uimaan ukkosella, ei se kannata
Ei sun kannata, ei kai kannata
Koittaa ottaa kyytä käteen, ei sun kannata
Mennä juhlimaan sen saman tyytin kaa,
Joka parin tuopin jälkeen alkaa päättään aukomaan
Ei sun kannata, ei kai kannata
Tulivuoren juureen taloo rakentaa

Refrain2:

Pelko pelko
Saa vallan helposti
Älä mene pois, älä mene pois
Sanoo rohkeutesi

Ei sun kannata, sanoo hyvästi.
Sillä aion tulla takaisin ja melko varmasti.
Ei sun kannata, nukkuu yksinään.
Sillä yksin tarvii pakkasilla monta peittoa

Refrain:

Jätä pelko taaksesi tänään.
Ukkonen
Tärisyttää tannertaan
Mä pakenen
Turha kultani, pelätä on pelätään
Ikävää
Turha sellaista pelätä on, pelätään elämää

Refrain2

Ei sun kannata, ei kai kannata.

Mennä uimaan ukkosella, ei se kannata.

Ei sun kannata, ei kai kannata.

Pitää päällä vilkkua jos oot jo ojassa.

Refrain (2x)

